

Sanna Pirhonen

PÄIVÄRYHMÄ ESIKON TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN
ASIAKASPERHEIDEN NÄKÖKULMASTA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2015

PÄIVÄRYHMÄ ESIKON TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN
ASIAKASPERHEIDEN NÄKÖKULMASTA

Pirhonen, Sanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lokakuu 2015
Ohjaaja: Alvajärvi, Ari
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 4

Asiasanat: vanhemmuuden vahvistaminen, varhainen vuorovaikutus, vertaistukiryhmätoiminta

---

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa asiakkaiden kokemuksia siitä, ovatko Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen päiväryhmätoiminnan tavoitteet toteutuneet heidän näkökulmastaan. Asiakkaiden kokemuksia tarkastellaan vanhemmuuden vahvistamisen, varhaisen vuorovaikutuksen kehittymisen, lapsen iänmukaisen kehittymisen sekä arjen sujuvuuden näkökulmista.

Kiinnostus aiheeseen lähti siitä, että toiminta on vielä aika alussa, eikä siitä ole tehty varsinaisia aikaisempia tutkimuksia. Tarkoituksena oli tuottaa opinnäytetyö, jonka avulla Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry voi tarkastelun lisäksi myös kehittää toimintaa.

Tutkimuksen rajaaminen tapahtui siten, että tarkasteltaviksi valittiin ainoastaan Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet. Kokonaisuudessaan tavoitteita päiväryhmätoiminnalle laativat myös lähettävät tahot, rahoittajat sekä itse perheet. Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat viiden perheen äidit, jotka osallistuivat päiväryhmätoimintaan keväällä 2015.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti ja aineistoa kerättiin teemahaastatteluilta. Haastattelun teemat syntyivät Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamien tavoitteiden pohjalta. Kysymykset koostuivat avoimista ja strukturoidusta kysymyksistä, joissa strukturoitujen kysymysten tukena käytettiin erilaisia järjestyssasteikkoja.

Aineiston analysointi toteutettiin pääasiassa sisällönanalyysillä. Numeraalista dataa tarkasteltiin laskemalla lukujonoista mediaani ja keskiarvo. Analyysissä numeerinen data ja litteroitu aineisto tukivat toisiaan.

Aineiston analyysin ja johtopäätösten perusteella asiakkaiden kokemus oli, että Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet toteutuivat haastateltavista suurimman osan kohdalla.

THE TARGETS OF THE DAY GROUP ESIKKO IN THE CUSTOMER FAMILIES PERSPECTIVE

Pirhonen, Sanna

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

December 2015

Supervisor: Alvajärvi, Ari

Number of pages: 54

Appendices: 4

Keywords: Assertion of parenthood, early interaction, peer support Group activity

---

The purpose of this thesis was to survey customer experience of whether the goals of Pori Esikko day Group were achieved from their perspective. Customer perspectives were examined by the assertion of parenting, the development of early interaction, the normal development of a child and ease of everyday life.

Interest in the topic based on the fact that the activity is still quite at the beginning and previous studies have not been performed actually. It was also intended to produce a thesis which allows Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry to review and develop the activities.

Limitation of the study occurred in such a way that only the goals that Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry has set to the activity were taken into consideration. Overall, the objectives were also drawn up by sending directions, financiers, as well as the families themselves. Five families were selected as target group and they participated in the day group activities in the spring 2015.

Research were carried out qualitative and material was collected by theme interview. The themes of the interview based on the goals which Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry created for the day group activity. The questions of interview consisted of open and structured questions and different kinds of ordinal scales were used as a support for structured questions.

Data analysis was carried out mainly by content. Numerical data were examined by calculating median and arithmetic mean from the number queues. In the analysis numerical data and the transcribed data supported each other.

Based on the analysis and conclusions of the material customer experience was that Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry's targets set to the day group activity were carried out most of the interviewees.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VANHEMMUUDEN PROSESSI.....	7
2.1	Riittävä ja riittämätön vanhemmuus	8
2.2	Vanhemmuuden vahvistaminen.....	10
2.3	Yhteistyö vanhemmuutta vahvistamassa	11
3	PÄIVÄRYHMÄ ESIKON TOIMINTA	12
4	PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYKSEN PÄIVÄRYHMÄ ESIKOLLE LAATIMAT TAVOITTEET	14
4.1	Lapsiperheiden arjen ja voimavarojen suunnitelmallinen tukeminen	14
4.2	Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen.....	15
4.3	Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen edistäminen	16
4.4	Ongelmanratkaisutapojen löytyminen ja vertaisryhmätoiminta	18
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	19
5.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja kohderyhmä.....	19
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	21
6.1	Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelut	22
6.2	Tutkimuskysymysten muodostaminen.....	23
6.3	Aineiston hankinta ja tutkimusprosessin eteneminen	23
6.4	Haastattelukysymysten muodostaminen	25
7	AINEISTON ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	27
7.1	Numeerinen analyysi ja tulokset.....	27
7.2	Haastatteluaineiston analyysi ja tulokset	32
7.2.1	Arjen tukeminen	33
7.2.2	Vanhemmuuden voimavarat.....	36
7.2.3	Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus	38
7.2.4	Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen	39
7.3	Johtopäätökset.....	42
8	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	45
8.1	Tutkimuksen eettisyys	46
8.2	Tutkimuksen yleistettävyys	48
9	OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTA	49
9.1	Prosessin arviointi ja ammatillinen kasvu.....	49
9.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	52
	LÄHTEET.....	53

LIITTEET

Liite 1 Haastattelukysymykset

Liite 2 Tutkimuslupa-anomus

Liite 3 Myönnetty tutkimuslupa

Liite 4 Päiväryhmä Esikon prosessikuvaus

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni olen tutkinut Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätöiminnälle määrittelmiän tavoitteiden toteutumista asiakasperheiden näkökulmasta. Aineistoa olen kerännyt laadullisen teemahaastattelun menetelmällä ja aineiston analyysi on toteutettu sisällönanalyysillä. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmästä käytän opinnäytetyössäni nimeä päiväryhmä Esikko. Tutkimukseni on rajattu koskemaan perheitä, jotka osallistuivat päiväryhmä Esikon toimintaan yhden toimintakauden ajan.

Opinnäytetyö koostuu tutkimustehtävää ja siihen liittyviä asiakokonaisuuksia olennaisesti käsittelevästä teoriaosuudesta, haastattelumateriaalien pohjalta esiin nousseiden tulosten yhteenvedosta sekä keskeisimpien, tutkimustehtävääni pohjautuvien johtopäätösten esittelystä. Teoriaosuus keskittyy ensisijaisesti pikkulapsiperheiden arjen, vanhemmuuden sekä päiväryhmytön tarkastelemiseen. Lisäksi työssä keskitytään jonkin verran määrittelemään Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmä Esikolle asettamia tavoitteita.

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmiä toteutetaan alueellisena toimintana Porin lisäksi kahdeksassa muussa kunnassa ja päiväryhmät ovat toteutukseltaan intensiivisiä ja toiminnallisia. Ensi- ja turvakotien liiton määrittelemät tavoitteet päiväryhmytölle ovat vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen tukeminen, lapsiperheen arjen suunnitelmallinen tukeminen sekä perheiden tukeminen ammattilaisten toiminnan ja osaamisen sekä vertaistuen avulla, kun vanhempana olo tuntuu raskaalta tai perheen arki ylivoimaiselta. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.) Jokainen alueellinen yhdistys voi kuitenkin laatia toiminnalle tarkemmat tavoitteet, kunhan ne ovat Ensi- ja turvakotien liiton tavoitteita tukevat.

Ensi- ja turvakotien liiton toimintaa rahoittavat pääasiassa Raha-automaattiyhdistys sekä Lasten Päivän Säätiö avustuksillaan. Noin 70 % toiminnan rahoituksesta muodostuu Raha-automaattiyhdistyksen toiminta-, projekti-, sekä yleisavustuksesta. Noin 12 % rahoituksesta kattavat Lasten Päivän Säätiön avustukset, jotka käytetään lasten-

suojelun tukirakenteiden vahvistamiseen. Vain pieni osa rahoituksesta tulee jäsenmaksuina kerättynä jäsenyhdistyksiltä, joita on noin 30. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.) Päiväryhmä Esikon toimintaa rahoittavat Eva Ahlströmin säätiö sekä Raha-automaattiyhdistys (Aalto & Ruisniemi henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015).

Päiväryhmätoimintaa, kuten kaikkea Ensi- ja turvakotien liiton toimintaa, ohjaavat toiminnalle määritellyt arvot ja laatuksiteerit. Päiväryhmätyössä noudatetaan arvoja, jotka alueellinen ensi- ja turvakotiyhdistys on määritellyt ensikotityölle. Toiminnan turvaamiseksi Ensi- ja turvakotien liitto on määritellyt päiväryhmätoiminnan toteuttamiselle kriteerit, jotka koskevat mm. päiväryhmäohjaajien lukumäärää, työntekijöiden koulutusta, työnohjausta ja konsultaatiomahdollisuutta sekä tilojen tarkoituksenmukaisuutta. Näitä toiminnan perusteita koskevia laatuksiteerejä tarkastellaan myös neuvotellessa päiväryhmätoiminnasta esimerkiksi kunnan kanssa. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.)

Asiakastyölle Ensi- ja turvakotien liitto on määritellyt laatuksiteerit, jotka edesauttavat päiväryhmätoiminnasta saatavaa hyötyä ja turvaavat asiakkaiden etua. Nämä kriteerit käsittelevät ennen päiväryhmän alkamista toteutettavaa työskentelyä, päiväryhmäjaksosn tavoitteiden laatimista, toiminnasn rakenteita eli selkeiden rakenteiden luomissta viikoille ja päiville, lapsen näkökulman ja tarpeiden esilletuomissta, päiväryhmässä käytettäviä menetelmiä, päiväryhmän isätyön toteuttamissta, perhekuntoutuskurssien järjestämistä, verkostotyöskentelyä, jälkihuollon toteuttamissta, päiväryhmätyön arviointia sekä lausuntojen laadintaa. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.)

2 VANHEMMUUDEN PROSESSI

Perheen elämäntilanne muuttuu lapsen syntymän myötä monella tavalla, esimerkiksi ajanhallintaan, parisuhteeseen, taloudelliseen tilanteeseen ja ihmissuhteisiin kohdistuvien muutosten kautta. Muutokset voivat osaltaan vaikuttaa perheen tilanteeseen myönteisesti, kun taas osa voi koetella perheen voimavaroja. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.)

nisteriö 2004, 80.) Vanhemmaksi kasvaminen on prosessi, joka tapahtuu perheen sisällä. Prosessiin vaikuttavat eri tekijät, kuten vanhempien oma lapsuus, aikaisemmat kokemukset, mielikuvat vanhemmuudesta sekä yhteiskunnan ja yhteisön odotukset. Myös taloudellisella tilanteella, perheen urasuunnitelmilla sekä lapsen mahdollisilla erityispiirteillä on suuri vaikutus. Vanhemmuuden prosessi alkaa jo ennen lapsen syntymää kestäen koko loppuelämän ajan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83.) Vanhemmuus on elämänikäinen tehtävä, jonka aikana huolet, ilonaiheet ja vanhemman tehtävät muuttuvat lasten kasvaessa (Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut 2015).

Vanhemmuuden kasvutapahtuman aikana vanhempi luo ja kehittää jatkuvasti vuorovaikutussuhdettaan lapseen. Vuorovaikutussuhteen kehittämiseen vaikuttavat aina vanhemman ja lapsen persoonallisuus muiden moninaisten seikkojen lisäksi. (Kristeri 2002, 23.) Vanhemman mielikuvat vauvasta jo raskauden alusta alkaen vaikuttavat hänen toimintaansa myöhemmin tapahtuvassa vuorovaikutuksessa (Sosiaali – ja terveysministeriö 2004, 83).

2.1 Riittävä ja riittämätön vanhemmuus

Lapsen kehittyminen ja myöhemmin vastuun kantamisen taito kehittyy siten, että lapsuudessa on riittävästi vanhemmuutta. Irene Kristeri kuvaa teoksessaan Vahvaan vanhemmuuteen (2002) riittävän vanhemmuuden olevan sitä, että lapsuudessa kodista löytyy läsnä oleva ja turvallinen aikuinen, joka kestää lapsen tunteet ja vastaa lapsen tarpeisiin riittävässä määrin, asettaa lapselle turvalliset rajat ja tarjoaa rakkautta rajojen sisällä. (Kristeri 2002, 23.) Kati-Pupita Mattila kiteyttää teoksessaan Lapsen vahvistava kohtaaminen (2011) riittävän vanhemmuuden syntyvän vanhemman rakkaudesta lapseen sekä tahdosta auttaa ja tukea lasta kasvussa ja kehityksessä. Mattila kuvaa riittävän hyvän vanhemmuuden olevan sitä, että vanhempi kykenee asettamaan lapsensa tarvitsevuuden omansa edelle sekä joustamaan ja venymään omien voimavarojensa suhteen silloin, kun lapsi tarvitsee häntä turvaamaan, huolehtimaan, asettamaan rajoja tai lohduttamaan. (Mattila 2011, 56.)

Vaikka vanhemmuudessa voimavarojen suhteen joustaminen on usein välttämätöntä, vanhemmuuteen kuuluu vahvasti myös se, että aikuinen on tietoinen omista tunteistaan ja tarpeistaan, ohjautuu niiden mukaan sekä kantaa toimintansa seuraukset. Tällöin vanhempi omaa vahvan itsetunnon, jolloin hän myös uskaltaa olla lapselle vanhempi, jota tämä tarvitsee. (Kristeri 2002, 24.)

Mauri Marttunen esittelee Kansanterveydenlaitoksen tiedotuslehdessä (9/2005) julkaistussa artikkelissaan Riittävän hyvä vanhemmuus näkökulman siitä, että riittävä vanhemmuus koostuu myös kasvattajan taidosta osata erottaa lapsen tarpeet ja tunteet omistaan sekä kyvystä asettua lapsen asemaan. Näin vanhempi uskaltaa myös ottaa vastaan lapsen myönteiset ja kielteiset tunnereaktiot, mutta samalla ylläpitää johdonmukaisuutta sekä turvallisia rajoja kasvatuksessa. Vanhemman oma psyykinen tasapaino ja kyky luoda ja säilyttää pitkäaikaisia ihmissuhteita ovat myös ominaisuuksia, jotka kuvaavat ja vahvistavat riittävää vanhemmuutta lapsen tai nuoren eri ikä- ja kehitysvaiheissa. (Marttunen 2015, 5.) Vanhemman on tärkeää ymmärtää, että myös hänen tulisi pitää puolensa hoitamalla itseään ja huomioimalla omaa jaksamistaan, vaikka jatkuva tiedon omaksuminen tai liika yrittäminen voivat tehdä siitä vaikeaa (Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut 2015).

Riskinä voi olla myös niin sanottu ylivanhemmuuteen pyrkiminen, eli täydellisyyden tavoittelemisen kasvatuksessa, kodinhoidossa ja perheen koko arkielämässä. Vanhemmalla on oltava vahva itsetunto, jotta hän jaksaa uskoa itseensä kasvattajana ja vanhempana, sillä nykyään tiedon määrä on ylitsevuotava. On poimittava lukuisten eri menetelmien, neuvojen sekä joukkotiedotusvälineiden vinkkien seasta sellaiset asiat, jotka tukevat vanhemman omia uskomuksia ja elämäkatsomusta. (Kristeri 2002, 22.) Pyrkimys vanhemmaksi, jonka elämän osa-alueet ovat täysin kontrollissa sekä hallinnassa jatkuvasti, on uuvuttavaa ja inhimillisistä syistä mahdotonta. Vanhemmuuden eri osa-alueiden kehitys ja tiedostaminen olisi myös suotavaa. Esimerkiksi tieto lapsuuden eri ikävaiheista ja niiden tapahtumista lisäävät mahdollisuutta valmistautua tulevaan ja näin ollen helpottaa vanhemmuutta sekä vähentää ongelmatilanteiden syntymistä. Tällöin myös odotukset lapsen kehityksen suhteen usein realisoituvat niin, ettei vanhempi odota kasvua tai kehitystä liian varhain tai liian suuressa mittakaavassa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut 2015.)

Vauvan sitovuus ja vaativuus saattaa myös pelottaa äitiä tai isää, ja siksi vanhemman saattaa olla vaikeaa kasvaa riittävään ja läsnä olevaan vanhemmuuteen ja muodostaa kiintymyssuhdetta. Tässä tapauksessa vanhempi saattaa irrottautua vauvasta, ennen kuin suhde on päässyt kasvamaan riittävästi. Toisaalta myös osa äideistä on kokenut taaperoiän olleen vauvaikää haastavampaa, sillä vauvaikäisen lapsen kanssa äiti tai vanhempi tuntee olevansa tarvittu missä tilanteessa tahansa. Sen sijaan taaperoikäisen lapsen kanssa toimiminen vaatii runsaasti kärsivällisyyttä, sillä usein vanhemman on osattava antaa lapsen päättää milloin tämä tarvitsee vanhemman läsnäoloa, milloin on välinpitämätön tai milloin vanhempi on kiukuttelun kohde. (Keltikangas-Järvinen 2012, 45.)

2.2 Vanhemmuuden vahvistaminen

Vahvaan vanhemmuuden toimintakykyyn, josta vanhemmuus koostuu ja joka edesauttaa kiintymyssuhteen luomista lapsen ja vanhemman välillä, kuuluvat seuraavat osa-alueet: lapsen perushuolenpito, turvallisuuden varmistaminen, emotionaalisen lämmön antaminen ja läsnäolo, oppimisen tukeminen ja virikkeiden luominen, ohjauksen ja rajojen varmistaminen sekä perheympäristön vakauden ja jatkuvuuden turvaaminen (Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden suojaaminen – opas 2006–2007, 12–13). Muun muassa näitä asioita opetellaan, vahvistetaan ja pyritään lisäämään perheen arjessa päiväryhmä Esikossa tavoitteellisen ja suunnitelmallisen vertaisryhmätoiminnan avulla (Aalto & Ruisniemi henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015).

Irene Kristerin *Näe minut* (1999: 69–71) teoksen mukaan avaimet hyvään vanhemmuuteen löytyvät vanhempien sisältä. Kuuntelemalla oikeita tarpeita ja tunteitaan, jotka heillä ovat suhteessa läsnäoloon, turvallisuuteen, lohdutukseen ja rakkauteen, vanhemmat eivät kohtelisi itseään väärin tai vaatisi väsyneenä ylivoimaisia suorituksia. Silloin he eivät myöskään tuomitsisi itseään niin syvästi epäonnistumisten tai virheiden sattuessa. Rakastava, läsnä oleva ja rakentava vanhemmuus ei kuitenkaan ole kaikissa niin sanotusti ”sisäänrakennettuna”, jolloin vanhemmalta puuttuu ajatus siitä, että hän kykenisi turvalliseen ja hyvään vanhemmuuteen. Näin voi olla esimerkiksi kasvattajilla, jotka ovat itse eläneet sellaisen vanhemmuuden alaisena, jota eivät

halua siirtää lapsilleen. Nämä kasvattajat tarvitsevat tietoa ja tukea vanhemmuuteen ja kasvattajana olemiseen, jotta oppisivat kuuntelemaan tunteitaan ja tarpeitaan sekä kykenisivät kasvamaan myös omasta mielestään osaaviksi vanhemmiksi. Tuen ja tiedon lisäksi on tärkeää saada myös lohdutusta ja toivoa esimerkiksi vertaisryhmien kautta, jotta voimavarat kasvaa vanhemman ja kasvattajan rooliin olisivat saavutettavissa. Vahvistuakseen kasvattajina ja saadakseen itseluottamusta vanhemmat tarvitsevat tuen ja tiedon ohessa mahdollisuutta jakaa kokemuksiaan samassa elämäntilanteessa olevien muiden vanhempien kanssa. He tarvitsevat jotain konkreettista johon tarttua, kuin eivät välttämättä vielä osaa ohjautua sisäisten tunteidensa ja tarpeidensa kautta. (Kristeri 1999, 69–71.)

2.3 Yhteistyö vanhemmuutta vahvistamassa

Vanhempien sekä heidän kanssaan työskentelevien eri ammattilaistahojen yhteistyö on parhaimmillaan perheen ja lasten parhaaksi koituvaa, monimuotoista sekä kaikkien tahojen osallistumista kannustavaa. Rakentavan ja molempia osapuolia vahvistavan yhteistyön peruselementtinä toimii avoin keskustelu, joka vaatii onnistuakseen molemminpuolisen kunnioituksen ja arvostavan asenteen. Yhteisen arvostuksen löytäminen saattaa olla haastavaa varsinkin, jos osapuolilta puuttuu yhteinen käsitteistö, tai näkökannat eroavat suuresti toisistaan. Yhteistyö saattaa sisältää monia muitakin haasteita, joita tulisi yhteistyön sujuvuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi tarkastella esteiden sijaan pikemminkin mahdollisuuksina ja lähtökohtina. Toisinaan eri osapuolten voi vain olla haastavaa rakentaa luottamusta tai säilyttää sitä, jolloin perustan rakentaminen työskentelylle vaatii enemmän aikaa. (Mattila 2011, 139.)

Tärkeimmät perheen tukemista edesauttavat ja perheen kanssa tehtävää työtä ohjaavat teemat ja näkökulmat määräytyvät sen mukaan, millä alueella perheen tuen tarve on voimakkain. Myös lapsen ikä ja meneillään olevat kehitysvaiheet vaikuttavat käsiteltäviin teemoihin. Esimerkiksi joskus tärkeimmiksi teemoiksi nousevat lapsen hoito, kotikasvatus ja vanhemmuuden vahvistuminen, joskus taas pääasiassa ovat lapsen oppiminen, kasvatus ja ryhmään sopeutuminen. (Mattila 2011, 139.)

3 PÄIVÄRYHMÄ ESIKON TOIMINTA

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminta eli päiväryhmä Esikon toiminta on alkanut keväällä 2014. Se on toiminnallista vertaisryhmätoimintaa, jota toteutetaan samanaikaisesti 4-6 perheelle. Päiväryhmätoimintaa toteutetaan asuin- ja palvelutalo Porin Esikossa. Keskeisimpiä asioita päiväryhmätoiminnassa ovat arjen rytmitys, onnistumisen kokemukset, turvallisuus sekä sosiaalinen ja varhainen vuorovaikutus. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.)

Päiväryhmätoimintaan osallistuvat äidit 0-3-vuotiaiden lastensa kanssa, mutta ryhmään on mahdollista tulla jo raskausaikana. Päiväryhmätoiminnan piiriin ohjautetaan pääasiassa neuvolan, lastensuojelun tai muiden yhteistyötahojen kautta, mutta siihen hakeutuminen onnistuu myös ottamalla itse yhteyttä palvelutalo Esikkoon. Toiminta on perheille maksutonta. Päiväryhmä Esikolla on vuodessa kaksi toimintakautta. Toimintakaudet ovat neljän kuukauden mittaisia, ja ne alkavat helmi- ja syyskuussa. Kokonaisuudessaan prosessi saattaa kuitenkin olla perheiden kohdalla ajallisesti pidempi. (Liite 4). Toimintapäivät ovat tiistai, torstai ja perjantai. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.)

Päiväryhmätoiminta edellyttää toimintaa valituilta perheiltä sitoutumista koko neljä kuukautta kestäväen toimintakauden ajaksi, sillä ryhmät ovat suljettuja. Ryhmässä aloittavat perheet pyritäänkin sitouttamaan toimintaan tapaamalla perhe 2-3 kertaa ennen ryhmän alkua. Tapaamiset toteutetaan lähettävän tahon luona, perheen kotona, palvelutalo Esikossa sekä yhdistyksen järjestämällä perheretkillä. Yhden perheen on mahdollista osallistua enintään kahteen päiväryhmä Esikon toimintakauteen. (Aalto & Ruisniemi henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015; Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.)

Johdannossa esiteltiin Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmätoimintaa valtakunnallisesti ohjaavia arvoja ja laatuksiteereitä. Niiden lisäksi päiväryhmä Esikon toimintaa ohjaavat mahdollisten lähettävien tahojen (neuvolat, psykiatrian poliklinikat), rahoittajan sekä Porin ensi – ja turvakotiyhdistys ry:n toiminnalle määrittelemät tavoitteet. Tämä opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen tavoitteita, jotka se on laatinut päiväryhmä Esikon toiminnalle. Näitä tavoitteita ovat

lapsiperheiden arjen ja voimavarojen suunnitelmallinen tukeminen, vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen, lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen ja edistäminen sekä ongelmaratkaisutapojen löytyminen arjen haasteissa. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.) Näiden tavoitteiden pohjalta tämän opinnäytetyön tutkimustehtävä ja teemahaastattelun teemat ovat muodostuneet.

Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuvat perheet laativat myös toimintakauden aikana omat tavoitteensa. Tavoitteiden saavuttamiseksi päiväryhmään osallistuvien perheiden isien kanssa tehdään myös yhteistyötä muun muassa järjestämällä heille omia kokoontumisia. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015.) Perheiden tukiverkostojen kanssa yhteistyötä tehdään esimerkiksi järjestämällä äitien- tai isänpäiväkahvituksia, isovanhempien vierailupäivillä sekä päivätoiminnan järjestämällä perheretkillä. Päiväryhmään osallistuvat äidit saavat myös suunnitella omapäivän, jolloin toiminta suunnitellaan ja toteutetaan heidän toiveensa mukaan. (Aalto & Ruisniemi henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015.)

Päiväryhmä Esikon toimintapäivät sisältävät opetuksellista sekä lapsiperheen arkea tukevaa ja mallintavaa toimintaa lapsille sekä vanhemmille. Toimintapäivät koostuvat mm. ulkoilusta, leikkihetkistä, aterioiden valmistamisesta ja yhdessä syömisestä sekä asiantuntijaluennoista ja opetuksellisista tuokioista. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2014, 19.) Päiväryhmä Esikon toimintapäivä koostuu strukturoidusta päiväohjelmasta:

- klo 10 aloitus, aamiainen
- laulu- ja leikkihetki vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tueksi
- aivan pienillä vauvoilla lämmin ruoka → päiväunet
- ruoan valmistus (yksi äiti + ohjaaja), muut ulkoilevat
- lounas
- aikuisten hetki (luennot, opetukselliset tuokiot) jolloin lapsia hoidetaan vierisessä huoneessa
- välipala
- kotiin klo 14:30

(Aalto & Ruisniemi henkilökohtainen tiedonanto 26.3.2015)

4 PORIN ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYKSEN PÄIVÄRYHMÄ ESIKOLLE LAATIMAT TAVOITTEET

4.1 Lapsiperheiden arjen ja voimavarojen suunnitelmallinen tukeminen

Kuten aikaisemmin vanhemmuutta käsittelevässä osiossa mainittiin, lapsen syntymä tuo monia muutoksia perheen elämään. Muutokset voivat luonteestaan riippuen tuoda tai viedä perheen voimavaroja arjessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80). Jokaiselta perheeltä ja vanhemmalta löytyy voimavaroja kuormittavia sekä voimavaroja antavia tekijöitä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivujen mukaan keskeisimpiä voimavaroja antavia sekä kuormittavia tekijöitä ovat:

- vanhempien omat lapsuuden kokemukset
- parisuhde
- äidiksi tai isäksi kasvu
- vanhemmuus
- lapsen hoito ja kasvatus
- työllisyys ja taloudellinen tilanne
- terveys ja elämäntavat
- perheen tukiverkosto
- asuminen
- tulevaisuuden näkymät

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilla kuvaillaan perheen voimavaroja antavia ja kuormittavia tekijöitä seuraavasti: ”Voimavaroja antavat tekijät edistävät lapsen tervettä kasvua ja kehitystä sekä suojaavat epäsuotuisilta tekijöiltä. Kuormittavat tekijät puolestaan ovat elämään vääjäämättä kuuluvia, jotka saattavat vaarantaa lapsen suotuisan kehityksen. Voimavarat antavat elämään hallittavuutta.” (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015). Kokemus perheen ja vanhempien omista voimavaroista syntyy siitä, miten voimavaroja antavat ja kuormittavat tekijät koetaan. Vaikutusta on myös sillä, miten kuormittavien ja voimavaroja antavien tekijöiden määrä ilmenee suhteessa toisiinsa. Kuten yllä olevasta luettelosta ilmenee, vanhemmuus voi jo itsessään olla voimavaroja kuormittava tekijä, vaikka vauva olisi odotettu ja voisi kaikin puolin hyvin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015).

Kun perheessä tiedostetaan voimavaroja antavat ja kuormittavat tekijät, on voimavaroja mahdollisuus vahvistaa esimerkiksi kuormittavia tekijöitä rytmittämällä ja voimavaroja vahvistaviin tekijöihin keskittymällä. Voimavaroja antavien ja kuormittavien tekijöiden ja oman tilanteen tiedostaminen mahdollistaa aktiivisen työskentelyn tilanteen muuttamiseksi. Vanhempien voimavarojen vahvistumisella on positiiviset vaikutukset myös lapseen, sillä samalla vanhemman kyky edistää lapsensa kehitystä ja kasvua voimistuu. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015).

Vanhemman voimavarojen vahvistaminen onnistuu vanhemman ja ammattilaisen välisen dialogisen vuorovaikutuksen avulla. Vertaisryhmän vaikutus voi olla positiivinen perheelle ja lapselle, sillä ryhmässä vanhempi saa vertaistukea ja mahdollisuuden reflektoida omaa tilannettaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015). Päiväryhmä Esikon toiminnassa yhtenä tavoitteena on juuri vahvistaa perheen voimavaroja suunnitelmallisesti ja toiminnallisesti vertaistuen avulla (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015).

4.2 Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen

Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuvat ovat äitejä, jotka ovat pääsääntöisesti hoitaneet lapsiaan kotona, sekä heidän 0-3-vuotiaat lapsensa. Tärkeä osa toimintaa on tukea ja edistää lapsen yksilöllistä kehitystä ja ottaa huomioon nämä kehityksen tarpeet. (Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut 2015).

Lapsipsykologi Margaret Mahler on kuvaillut lapsen psykologisen syntymän viisivaiheisena prosessina. Onnistuneen prosessin myötä lapselle syntyy alustava käsitys itsestään kolmanteen ikävuoteen mennessä. Prosessin onnistumiseksi lapsi tarvitsee henkilön, joka on paikalla ja suostuu luomaan lapsen erityisen, kahdenkeskisen tunnesiteen. Prosessin tärkein tavoite on, että lapsi oppii aluksi erottamaan ja myöhemmin hyväksymään olevansa erillinen olento suhteessa häntä hoitavaan aikuiseen, ja että hänellä on oma mieli. Tämä vaatii riittävästi aikaa esimerkiksi käytännössä siten, että häntä hoitava aikuinen ei jätä lasta muiden hoivattavaksi ennen kuin lapsi on siihen valmis. Liian varhaiset ja liian pitkään kestävät erot lapselle tärkeimmistä ihmisistä ovat lapselle vahingollisia. (Rusanen 2011, 25–26)

Brittipsykiatri John Bowlby oli myös sitä mieltä, että lapsen jatkuva ja turvallinen kehitys vaatii lapselle tärkeimpien aikuisten läsnäoloa ja pysyvyyttä päivittäin. Bowlby kehitti kiintymyssuhdeteorian, joka tarkastelee kiintymyssuhteen ja sen kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä. Kiintymyksellä tarkoitetaan tunnesidettä, joka on kehittynyt lapsen ja sen henkilön välille, jonka lapsi kokee turvallisimmaksi. (Sinkkonen, J 2004, 1866–1867)

Uhkaavissa ja pelottavissa tilanteissa sekä tilanteissa, joissa lapsi kokee hätää, hän turvautuu luotettavimpaan aikuiseen. Pelkona ja uhkana lapsi kokee erityisesti sellaiset tilanteet, joissa hän joutuu eroon vanhemmistaan ja pelon voimakkuus riippuu siitä, kuinka vieraana lapsi tilanteen näkee. Näissä tilanteissa lapsi alkaa käyttäytyä niin, että vanhempi jäisi hänen luokseen, varsinkin kovin uusissa ja pelottavissa tilanteissa. Tätä käyttäytymistä kutsutaan kiintymyskäyttäytymiseksi, kun lapsi yrittää kaikilla osaamillaan keinoilla estää vanhempaa lähtemästä, esimerkiksi komentamalla tai itkemällä. (Rusanen 2011, 27)

4.3 Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen edistäminen

Tarkasteltaessa alle kolmivuotiaiden lasten ja heidän vanhempiansa välistä vuorovaikutusta on syytä käyttää termiä varhainen vuorovaikutus. Mannerheimin lastensuojeluliitto määrittelee varhaisen vuorovaikutuksen tarkoittavan kaikkea lapsen ja vanhemman olemista, tekemistä ja kokemista yhdessä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivut 2015) Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kyse vuorovaikutuksessa olevan henkilöparin yhteensopivuudesta, vastavuoroisuudesta sekä samanaikaisuudesta. (Sosiaali – ja terveysministeriö 2004, 85). Vauvalla on syntymästään asti kyky ja tarve olla vuorovaikutuksessa, joten on tärkeää, että vauva voi solmia terveen, pysyvän sekä pitkäkestoisen vuorovaikutussuhteen muutamaan läheisimpään ja häntä eniten hoitavaan aikuiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivut 2015) Oppiakseen näyttämään tunteitaan ja luottamaan häntä hoitavaan vanhempaan, vauva tarvitsee vuorovaikutuksessa läsnäoloa, pysyvyyttä, huolenpitoa ja ennakoitavuutta. Vuorovaikutusmalli syntyy lapselle hoivakokemusten perusteella. (Antikainen 2007, 375–377.)

Koska tutkimusten kautta on saatu tietoa vauvan synnynnäisestä kyvystä ja tarpeesta vuorovaikutukseen, on aivan pienenkin lapsen paras mahdollinen kehitys riippuvainen ympäristöstä, joka tarjoaa vastetta hänen emotionaalisille ja sosiaalisille tarpeilleen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85) Ratkaisevan tärkeää lapsen myöhemmälle psyykkiselle kehitykselle on kiintymysteorian mukaan se, millainen suhde lapsen ja vanhemman välille muotoutuu ensimmäisen ikävuoden aikana. Tunnekokemukset, jotka vauvalle varhaisessa vuorovaikutuksessa syntyvät, ohjaavat aivojen toiminnallista kehitystä sekä luovat perustan koko ihmisen tulevalle kehitykselle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85).

Onnistuneessa vuorovaikutuksessa vanhempi kykenee nauttimaan suhteestaan lapseen ja pystyy olemaan henkisesti ja emotionaalisesti saatavilla. Tällaisessa vuorovaikutuksessa vanhempi kykenee vastavuoroisuuteen ja ennustettavuuteen, mikä kasvattaa lapsen luottamusta ympäristöönsä kohtaan. Onnistuneen vuorovaikutussuhteen seurauksena lapsi kokee, että vanhempi hyväksyy ja ymmärtää hänen tunteensa ja tarpeensa. Samalla lapsi oppii, että tunteiden ja kokemusten viestintä muille ihmisille on sallittua ja se johtaa tarpeet tyydyttävään, myönteiseen lopputulokseen. Tämä edesauttaa lasta myös tunnistamaan vähitellen omia tunteitaan ja tarpeitaan, jolla on suuri merkitys lapsen myönteisen itsetunnon rakentumisen ja emotionaalisen itsesäätelyn kannalta. Onnistunut vuorovaikutussuhde vahvistaa vauvan psyykkistä kehitystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85 - 86).

Jotta sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset voisivat tukea ja edistää vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, tulisi heidän ensin saada käsitys vuorovaikutuksen luonteesta. Tämä onnistuu esimerkiksi havainnoimalla ja tutkimalla vauvan ja vanhemman käyttäytymistä heidän ollessaan yhdessä. Myös vanhemman ajatukset vauvasta sekä tunnetilojen eri sävyt ja niiden jakaminen kertovat paljon vuorovaikutuksen luonteesta ja toteutumisesta arjessa. Tukea vuorovaikutukseen voidaan antaa positiivisen palautteen kautta vuorovaikutustilanteiden onnistuessa, mutta myös puuttamalla korjaavasti tilanteisiin, jotka ovat epäsuotuisia vauvalle tai vanhemmalle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85 – 86). Sosiaali- ja terveysministeriön Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, opas työntekijöille -julkaisun (2004) mukaan korjaavan puuttumisen keinoja voivat olla esimerkiksi: ”hienovarainen malliksi tekeminen

(esim. nostetaan vauva vanhemman syliin rokotuksen jälkeen, jos vanhempi ei itse huomaa sitä tehdä), toiminnan kyseenalaistaminen avoimella ihmettelyllä (esim. Mahtaisiko vauva rauhoittua nopeammin, jos ottaisin hänet syliin?) tai vauvan äänenä toimiminen (esim. Nyt minua itkettää ja tahdon syliin).” (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85 – 86)

Päiväryhmä Esikon toiminnassa avopalveluohjaajilla on mahdollisuus havainnoida vanhemman ja vauvan vuorovaikutusta, jolloin tuen tarve kyetään havaitsemaan ja vuorovaikutusta on mahdollista tukea. Vanhemmilla on vertaistuen avulla mahdollisuus jakaa päiväryhmässä tunteitaan ja ajatuksiaan.

4.4 Ongelmanratkaisutapojen löytyminen ja vertaisryhmätoiminta

Vertaistuesta on kotimaisten tutkimusten mukaan perheille merkittävää hyötyä. Vertaistuellla tarkoitetaan tukea, jota samassa elämäntilanteessa tai samoja asioita kokenut ihminen voi antaa. Vertaistuki sisältää myös tiedon toisesta ihmisestä, jolta voi saada emotionaalista, tiedollista tai käytännön tukea ammattilaistahojen lisäksi. Vertaistukiryhmään osallistuvilla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan, ajatuksiaan sekä tietojaan muiden kanssa. Vertaistukiryhmästä on mahdollisuus myös saada uusia näkökulmia omaan tilanteeseen ja apua arjen ongelmanratkaisutilanteissa. (Pirttilahti & Ranta 2009, 12.)

Riittävästi samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien vertaistukiryhmän jäsenten on mahdollista tietää ja tunnistaa toistensa tunteita ja ajatuksia oman kokemuksensa kautta. Omat ajatukset ja tunteet kyetään näkemään normaaleina, prosessiin tai elämäntilanteeseen kuuluvina reaktioina. Samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ja samanlaisia asioita kokeneiden ihmisten tapaaminen usein auttaa ryhmän jäsentä tiedostamaan paremmin oman tilanteensa. Oman tilanteensa tiedostavalla henkilöllä on mahdollisuus toimia aktiivisesti muutoksen edistämiseksi. (Laimio & Karnell 2010, 18–19.)

Vertaistukiryhmän toiminnan avulla osallistujilla on mahdollisuus siirtyä tuen vastaanottajista aktiivisiksi jäseniksi ja tuen antajiksi. Vertaistukiryhmässä yksilö ei siis

ole vain asiakas, tuen vastaanottaja tai autettava, vaan ryhmän tasa-arvoinen jäsen. Tämän mahdollistaa keskinäinen auttaminen ja vastavuoroisen tuen antaminen ryhmässä. Ryhmän kesken annettu ja vastaanotettu apu lisää usein myös itsetuntoa ja vahvistaa tunnetta omasta pätevyydestä. Vertaistukiryhmästä saatu empatia ja tuki eroaa myös usein perheeltä, ystäviltä tai ammattilaisilta saadusta empatiasta. (Laimio & Karnell 2010, 18–19.)

Vertaistukiryhmä tulisi kokea turvalliseksi ja luotettavaksi ”paikaksi” jakaa arkaluontoisia ja henkilökohtaisia asioita. (Laimio & Karnell 2010, 18–19.) Ryhmädynamiikalla on suuri vaikutus siihen, miten osallistujat kokevat vertaistukiryhmän antaman tuen ja hyödyn. Jos vertaistukiryhmän ryhmädynamiikka ei jostain syystä tunnu osallistujasta toimivan, kynnys puhua henkilökohtaisista asioista nousee. Ryhmän sisällä saatetaan myös kokea eriarvoisuuden tunteita, jolloin tuen antamisen ja saamisen kokemukset voivat heikentyä. Tällöin yksilö voi kokea ryhmään osallistumisen enemmän uuvuttavana kuin vahvistavana. Hyvän ryhmädynamiikan vallitessa yhteisöllisyyden kokemus vahvistaa yksilöä ja tuen antamisen ja saamisen kokemukset vahvistuvat. Tämä näkyy jo esimerkiksi keskusteluun osallistumisessa: osallistujista rohkeampi saattaa keskustelussa aloitteen tekemällä rohkaista myös arempaa henkilöä osallistumaan keskusteluun, tai aremman osallistujan on mahdollista kokea kuuntelemalla saavansa tukea (Laimio & Karnell 2010, 18–19).

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

5.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja kohderyhmä

Opinnäytetyöni ensisijainen tarkoitus on tutkia päiväryhmä Esikon toimintaa siitä näkökulmasta, että ovatko asiakkaat saaneet päiväryhmän toiminnalle määrittelemien tavoitteiden mukaista tukea toimintakauden aikana. Työn tutkimustehtäväksi määritettiin siis: Ovatko Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet toteutuneet asiakkaiden näkökulmasta. Aihe on työnelämäorientoitunut

ja ajankohtainen siinä mielessä, että päiväryhmätoimintaa oli järjestetty vasta kahden toimintakauden verran ennen tutkimukseni kohderyhmää.

Opinnäytetyöni aihe muodostui oman kiinnostukseni pohjalta perheiden kanssa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä kohtaan. Perheille tarjotun tukimuodon tarkasteleminen opinnäytetyössäni oli myös luontevaa siinä mielessä, että opiskelen vaihtoehtoisina ammattiopintoinani sosiaalipedagogista lapsi- ja nuorisotyötä. Selasin Ensi- ja turvakotiliiton internetsivuja ja löysin kuvauksen Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnasta, jolloin idea opinnäytetyölleni muotoutui. Kiinnostukseni suuntautui alusta asti juuri asiakkaiden kokemusten ja ajatusten tarkasteluun. Otin yhteyttä Porin Esikon avopalveluohjaajiin ja esittelin heille ideani tarkastella päiväryhmätoimintaan osallistuneiden kokemuksia päiväryhmän tavoitteiden toteutumista. Tutkimukseni keskittyi jo melko alussa tavoitteiden tarkastelemiseen ja toteutumiseen, sillä ne olivat selkeästi esillä internetsivuilla.

Opinnäytetyön tutkimustehtävä hahmottui jo melko alussa, eikä oikeastaan muuttanut prosessin aikana. Olin alusta asti jonkin verran tietoinen tutkimustehtävän rajaamisen ja tutkimuksen fokuksinnin haasteista, joten pyrin valitsemaan opinnäytetyölle ajankohtaisen sekä tarpeeksi rajatun aiheen. Lopullinen tutkimustehtäväni muotoutui oman pohdintani lisäksi työn tilaavan tahon sekä opinnäytetyöohjaajani kanssa käytyjen keskustelujen avulla.

Opinnäytetyöni tarkoitus on tiedon keräämisen ohella antaa sellaista informaatiota päiväryhmätoiminnan ohjaajille, joka auttaisi myös suunnittelemaan ja kehittämään toimintaa tulevaisuudessa. Työni osoittautui jo alussa aihepiiriltään ajankohtaiseksi ja on Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen tilauksen myötä työelämäorientoitunut. Työn tarkoitus oli saada haastatteluilla kerättyä mahdollisimman paljon tietoa ja aineistoa siitä, miten asiakkaat kokivat juuri päiväryhmätoiminnan vaikuttaneen heensä elämään.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusprosessi käynnistyi virallisesti marraskuussa 2014, kun Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n johtokunta käsitteli opinnäytetyöni tutkimuslupa-anomuksen (liite 2) ja myönsi tutkimusluvan (liite 3). Opinnäytetyöni ensisijainen tavoite oli saada tietoa siitä, ovatko Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asetamat tavoitteet toteutuneet asiakkaiden näkökulmasta.

Tutkimuksen toteutuksen vaiheet olivat käytännössä seuraavat:

1. Opinnäytetyön aiheen valinta ja työn tilaajan hankinta
2. Tutkimustehtävän määrittely ja kohderyhmän valinta
3. Tutkimussuunnitelman toimittaminen yksikköön ja tutkimusluvan saaminen sekä opinnäytetyösopimuksen laatiminen
4. Teoriatietoon ja aiheesta tehtyihin aiempiin tutkimuksiin perehtyminen
5. Aineiston keruu eli haastattelut
6. Aineiston litterointi ja jäsentäminen
7. Opinnäytetyön raportin kirjoittaminen ja tulosten esittely

Aineistonkeruutavaksi valikoitui teemahaastattelu, sillä koin sen olevan käyttökelpoisen ja selkein aineistonkeruutapa siten, että pystyin muodostamaan haastattelun teemat päiväryhmätoiminnan tavoitteiden pohjalta. Kaipasin kuitenkin teemahaastattelusta kerätyn aineiston tueksi myös selkeämmin muutosta kuvaavaa materiaalia ennen päiväryhmää – jälkeen päiväryhmän -asetteluun. Olin myös epävarma pelkän teemahaastattelulla kerätyn aineiston analysoinnin suhteen, joten muotoilin osan haastattelukysymyksistä strukturoituun muotoon. Strukturoitujen kysymysten ohessa käytin asteikkoja, joista haastateltavat saivat valita mielestään parhaiten kysymyksen vastaavan luvun. Koska tutkimuksen tarkoitus oli alusta asti keskittyä asiakkaiden kokemukseen ja tunteeseen, päätin asteikkojen selkiyttävän keräämääni aineistoa analyysi- ja raportointivaiheessa. Haastattelut toteutettiin toukokuun 2015 aikana päiväryhmä Esikon toimintaan yhden toimintakauden ajan osallistuneiden perheiden äideille. Haastateltaviksi valikoitui siis viisi äitiä.

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelut

Tutkimusmenetelmän pohdinta ja menetelmällisten kysymysten tarkasteleminen on osa tutkimustyötä. Riippumatta tutkimusmenetelmästä, menetelmäpohdinnan kautta tutkimuksessa tulisi perustella tutkimuksen taustasitoumukset. Ei ole tutkimuksen kannalta samantekevää, millaisen ihmiskuvan, tietokäsityksen sekä todellisuuskäsityksen tutkija omaa. Taustasitoumukset määrittelevät sitä, miten tutkija kohtaa kohdehenkilöt, millä tavalla hän tutkimuksensa ja tutkittavan ilmiön ymmärtää ja miten tutkimuksen tulokset tulkitaan ja raportoidaan. Menetelmien ja taustasitoumusten pohdinnan kautta selviää, mihin ajatusmalliin tutkimus sekä raportointi perustuvat. Taustasitoumusten avaaminen antaa myös viitteitä tutkimuksen luotettavuudesta ja yleistettävyydestä. (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 8.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen teemahaastattelu, joka koostui avoimista ja strukturoiduista kysymyksistä. Strukturoitujen kysymysten ohessa käytin järjestysasteikoita. Laadullisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmien piirteiden osittainen yhdisteleminen tiedonkeruussa oli mielestäni oleellinen tapa hakea vastausta tutkimusongelmaan tulosten analysoinnin ja raportoinnin luotettavuuden kannalta. Ja kuten teoksen *Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin* johdannossa kerrotaan, kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien vastakkainasettelussa ei nykyään olla niin ehdottomia kuin aikaisemmin, sillä tutkimustehtävän tai -ongelman katsotaan sanelevan ne menetelmät, joilla tutkija voi saada parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiinsä. (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 7).

Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien käytön suurimpana haasteena on nähty aineiston analysointi. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on inhimillisen ymmärryksen lisääminen, joten tutkijan olisi välttämätöntä ymmärtää keräämäänsä aineistoa ja osata tulkita tutkimuksen tuloksia. (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 8). Laadullisten ja kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien piirteiden yhdisteleminen aineiston käsittelyssä oli tarpeellista juuri tulosten analysoinnin ja raportoinnin kannalta, sillä koin suurimmaksi haasteeksi tulosten analyysissä laadullisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan. Tulosten analyysivaiheessa strukturoitujen kysymysten ja järjestysasteikkojen käyttäminen aineiston keruussa selvensi ja järjesti aineistoa.

6.2 Tutkimuskysymysten muodostaminen

Tutkimustehtäväkseni muodostui siis: Ovatko Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet toteutuneet asiakkaiden näkökulmasta?

Tutkimustehtävääni tukivat seuraavat tutkimuskysymykset:

- Onko perheiden elämään tullut muutosta eri teemojen kautta tarkasteltuna?
- Miten suuri vaikutus päiväryhmätoiminnalla on mahdollisessa muutoksessa?
- Ovatko asiakkaat kokeneet saavansa apua päiväryhmästä?
- Missä asioissa asiakkaat ovat mahdollisesti saaneet apua päiväryhmästä?

Tutkimuskysymykset muodostuivat tutkimustehtäväni pohjalta. Mahdollisen muutoksen, päiväryhmätyön vaikutuksen sekä asiakkaan avun saannin kokemuksen selvittäminen olivat asioita, joita keskityin tarkastelemaan teemahaastattelun kautta. Myös konkreettisten, apua antavien toimien ja hyödylliseksi koettujen työmuotojen etsiminen olivat asioita, joita pyrin haastattelun kautta selvittämään.

6.3 Aineiston hankinta ja tutkimusprosessin eteneminen

Aineisto kerättiin teemahaastattelulla, joka toteutettiin viidelle päiväryhmässä käyville äidille. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt valittiin sen perusteella, että toimintakausi, johon he olivat osallistuneet, oli juuri päättymässä. Näin oli mahdollista selvittää haastateltavien tuore kokemus päiväryhmän vaikutuksista ja mahdollista tarkastella kokemuksia ennen päiväryhmää - jälkeen päiväryhmän – asettelusta. Toimintakauden ajankohta oli myös tutkimuksen aikataulutuksen ja toteutuksen kannalta otollinen.

Teemahaastattelun runko (liite 1) muodostui Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen asettamien tavoitteiden pohjalta. Haastattelukysymykset koostuvat avoimista ja strukturoiduista kysymyksistä. Strukturoiduissa kysymyksissä käytin järjestysasteikkoa. Järjestysasteikon avulla sain kerättyä muutosta kuvaavaa kovaa dataa, mikä toimi analysointivaiheessa avoimilla kysymyksillä kerätyn aineiston tukena. Asteikkoihin määrittelin suurimman ja pienimmän vaihtoehdon (kuva 1), mutta muut luvut jätin tarkoituksella määrittelemättä tulkintavastuun siirtämiseksi haastateltavalle. Asteikko-liuskojen visuaalinen olemus muodostui neljän pääteeman mukaisesti, eli liuskoissa

käytettiin neljää eri väriä: vihreää, vaaleanpunaista, violettiä sekä keltaista eri teemojen mukaisesti. Asteikkoliuskosten määräksi tuli kokonaisuudessaan kymmenen kappaletta, mutta asteikkoliuskot käytettiin osittain kahteen kertaan, sillä muutosta tarkastelevissa, peräkkäisissä kysymyksissä käytettiin useimmiten yhtä samaa asteikkoliuskaa.

Kuva 1. Järjestysasteikot

Tulkintavastuun siirtäminen ja asteikoiden mahdollisimman kevyt määrittely oli järkevää siinä mielessä, että vastausten tiukempi rajaaminen olisi saattanut johdatella haastateltavan vastausta liikaa tai saattanut jossain määrin luoda haastateltavalle sosiaalisen paineen vastata hyväksyttävällä tavalla ”oikein”. Lukujen tarkempi määrittely olisi myös voinut johtaa siihen, että asteikon lukujen suhde toisiinsa olisi ollut tulkinnan ja analysoinnin näkökulmasta epäsopusuhtainen, esimerkiksi: 1=ei lainkaan – 2=hieman, tai: 4=paljon – 5=erittäin paljon. Näiden vaihtoehtojen välinen suhde ei kuitenkaan ole määriteltävissä vakioksi (vrt. geometrisen lukujonon lukujen välinen suhde). Jos kaikki arvot olisivat siis saaneet sanallisen määritelmän, riskinä olisi ollut, että analyysivaiheessa niitä olisi käsitelty niiden lukujen tavoin, joiden suhde on vakio. Tällöin tulosten analysointi ja tulokset olisivat vääristyneet. Lukujen epätarkka määrittely mahdollisti myös sen, että haastateltavat saattoivat kukin tulkita lukuja suhteeltaan eri tavalla ja valita vastatessaan omaa kokemustaan parhaiten kuvaavan luvun, sillä jokaisen haastateltavan tulkinta ja kokemus asiasta saattoivat vaihdella saman kysymyksen kohdalla. Kokonaisuudessaan asteikkolukujen käyttö ja niiden suppea määrittelemine mahdollisti sen, että kaikilta saatiin analysoitava luku tilanteesta ja lukuja oli mahdollista vertailla muutoksen havaitsemiseksi.

Litterointivaiheessa koin tarpeelliseksi järjestellä vastaushenkilöt eri järjestykseen, kuin missä haastattelut toteutettiin. Tällä tavoin sain suojattua paremmin haastateltavien henkilöllisyyttä. Koska tutkimustehtäväni kannalta haastateltavien henkilöllisyys ei ollut oleellista, koin tämän toimen olevan salassapitovelvollisuuden kannalta tarpeellinen.

Aineistoa analysoidessani koin luontevimmaksi käyttää laadullisen aineiston analyysissä aineistolähtöistä sisällönanalyysin menetelmää. Käytännössä siis erottelin, käsitteellistin sekä järjestin laadullisen aineiston uudeksi kokonaisuudeksi.

6.4 Haastattelukysymysten muodostaminen

Haastattelukysymysten muodostamista varten Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen asettamien tavoitteiden teemat ja termit oli määriteltävä, jotta oli mahdollista muodostaa kysymykset olennaisia asioita käsitteleviksi. Muodostin haastattelukysymykset neljän pääteeman mukaisesti. Pyrin tutkimuskysymysten kautta keräämään tietoa siitä, oliko kehitystä aikaisempaan tapahtunut haastateltavien näkökulmasta ja kuinka suuri vaikutus päiväryhmällä on ollut kehitykseen.

Teemassa Arki pyrin muodostamillani kysymyksillä kartoittamaan perheen arkea ja sitä, miten arjen hallintaa edesauttavat asiat, kuten päivittäiset rutiinit, olivat perheen arjessa päiväryhmän aikana vahvistuneet. Myös arjen ongelmatilanteiden ratkaisutaitojen mahdollinen vahvistuminen oli mielestäni tutkimustehtävän kannalta tarpeellista selvittää. Vanhemmuuden voimavarojen osiossa keskityin kysymyksissäni selvittämään muun muassa perheen läheisverkoston laajuutta, vanhemmuuden jakamisen mahdollisuutta sekä päiväryhmän mahdollista voimistavaa vaikutusta niihin. Koin tärkeäksi myös selvittää vertaistuen merkityksen haastateltavien näkökulmasta heidän osallistuttuaan päiväryhmätoimintaan.

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta tarkastellessa pyrin muodostamaan kysymyksiä, joiden avulla olisi mahdollista tarkastella kehitystä lapsen kokeman vahvistavan vuorovaikutuksen kautta. Tästä syystä osiossa palataan jälleen rutiineihin toteutuksen tarkasteluun, sillä pienen lapsen kohdalla iso osa vuorovaikutuksesta tapahtuu

perushoidon kautta ja tutkimukseen osallistuvien perheiden lapset olivat kaikki alle kaksivuotiaita. Jo aiemmin opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrotaan varhaisen vuorovaikutuksen käsittävän kaiken lapsen ja vanhemman yhdessä olemisen, tekemisen ja kokemisen. Teoriaosuudessa mainitaan myös vauvan kyvystä ja tarpeesta olla vuorovaikutuksessa sekä terveen, pysyvän ja pitkäkestoisen läheiseen aikuiseen syntyvän vuorovaikutussuhteen merkityksestä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2015). Kuten Antikainen (2007) jo lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen edistämisestä käsittelevässä osiossa toteaa, lapsen vuorovaikutusmalli syntyy hoivakemusten perusteella (Antikainen 2007, 375–377). Alle kaksivuotiaan lapsen kanssa tämä käsittää siis suurelta osin perustarpeiden tyydyttämisen ja perushoidon rytmittämisen, joten perheen säännöllisillä rutiineilla on merkitystä. Rutiineja koskeva kysymys toimi myös osaksi kontrollikysymyksen roolissa; se toimi haastateltavan kokemusta varmistavana kysymyksenä suhteessa arjen osion rutiinikysymyksiin.

Lapsen iänmukaisen kehityksen tukemista tarkastellessa on otettava huomioon mm. lapsen meneillään oleva kehitysvaihe, ikä sekä luonteenpiirteet. Lisäksi on tarkasteltava jälleen lapsen ja vanhemman suhdetta. Aikaisemmin opinnäytetyössä tarkasteltiin lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta ja sen merkitystä lapsen kehitykselle: ”Onnistuneessa vuorovaikutuksessa vanhempi kykenee nauttimaan suhteestaan lapseen ja pystyy olemaan henkisesti ja emotionaalisesti saatavilla. Tällaisessa vuorovaikutuksessa vanhempi kykenee vastavuoroisuuteen ja ennustettavuuteen, mikä kasvattaa lapsen luottamusta ympäristöönsä kohtaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 85 - 86).” Kysymys: Miten kiinnostunut lapsesi oli tutkimaan ympäristöönsä? muodostuikin juuri tämän ajattelutavan pohjalta.

Kaksi viimeistä haastattelukysymystä oli tarkoituksella jätetty avoimiksi ja tarkoitettu toimimaan pehmentävinä kysymyksinä. Koin pehmentävien kysymysten toimivan vastapainona strukturoiduille kysymyksille. Tarkoitus oli myös se, että haastattelu päättyisi vanhemmalle iloisten ja mieleisten asioiden tarkasteluun, ja haastateltavalle jäisi hyvä kokemus haastattelusta.

7 AINEISTON ANALYSOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Numeerinen analyysi ja tulokset

Tämä numeerisen analyysin osion ei ole tarkoitus toimia tutkimustehtävään vastaavana varsinaisena ratkaisuna. Kuten haastattelun kysymyksiä (liite 1) tarkasteltaessa käy ilmi, haastattelu koostuu paljon muustakin kuin pelkästä numeerisesta datasta. Analyysia voi pitää kattavana vasta, kun koko haastatteluaineisto (numeerinen ja laadullinen) on analysoitu, aineistoa on tarkasteltu kokonaisvaltaisesti ja kokonaisuudesta on muodostettu johtopäätökset. Numeerisen datan tarkasteleminen antaa ainoastaan viitteitä muutoksen mahdollisuudesta, vaikka laadullisen aineiston ja haastattelujen sisällön analysointi vasta paljastaa, mitkä mahdolliset syyt muutoksen takana ovat ja mikä vaikutus päiväryhmällä on muutokseen vastaajien kokemuksen perusteella ollut.

Keräämäni numeerisen datan analysointi alkoi numeerisen datan auki kirjoittamisesta eli jokaisen luvun syöttämisestä Excel-taulukko-ohjelmaan. Kun kaikki aineistossa esiintyneet luvut olivat merkitty esille, sain järjesteltyä luvut kuvaamaan neljää kokonaisuutta: Kokokuvaa, osa-alueita (teemoja), vastaajakohtaisuutta sekä kysymyskohtaisuutta. Aineiston hankinnasta kertovassa kappaleessa tarkastelin kysymysten ohessa käyttämäni asteikkojen lukujen suhdetta toisiinsa. Koska lukujen suhdetta ei voi pitää vakiona, muutosta täytyi tarkastella laskennallisesti eri näkökulmasta. Laskin siis eri kokonaisuuksista muodostuvien lukujen mediaanin ja keskiarvon ja toteutin vertailua niiden avulla.

Kun jäsentelin numeerista dataa kuvaamaan eri kokonaisuuksia, tein tietoisin päätöksen jättää kysymyksen numero 22. ”Jutteletko lapsellesi? Kuinka tärkeää se mielestäsi on? (asteikolla 1-5, 5=todella tärkeää)” vastausarvot numeerisen datan analyysin ulkopuolelle. Tämä päätös perustuu sille, ettei arvo itsessään kuvasta muutosta ennen-jälkeen. Kysymys oli myös epäonnistunut siinä mielessä, että kaikki haastattelut vastasivat samalla tavalla, joten kysymyksen kyky jakaa vastauksia puuttui. Koska vastaus ei kuvannut muutosta, olisi se pitänyt huomioida joko molemmissa ennen-jälkeen tilanteissa, tai ainoastaan jälkeen-osiossa, sillä haastattelutilanteen

ajankohta luokitellaan jälkeen-tilanteeksi. Kummassakin tapauksessa koin sen vääristetyn tulosta nostamalla arvonsa puolesta kokonaisarvoa, sillä kaikki haastateltavat vastasivat kysymykseen antamalla korkeimman mahdollisen luvun. Tästä syystä koin tarpeelliseksi jättää kysymyksen huomiotta numeerisen datan arvioinnissa ja tarkastella sitä tarkemmin haastattelun tekstiaineiston analyysissä.

Kysymykset

- 13 ”Kuinka uupuneeksi koit itsesi ennen ryhmää? (1-5, 1=en lainkaan uupuneeksi, 5=erittäin uupuneeksi)” ja
- 14 ”Kuinka uupuneeksi tunnet itsesi nyt?(1-5, 1=en lainkaan uupuneeksi, 5=erittäin uupuneeksi)”

eroavat muista strukturoiduista kysymyksistä siten, että näiden kysymysten tulkinnalliset arvot ovat käänteisessä muodossa suhteessa muihin kysymyksiin. Kun muissa kysymyksissä arvot ovat järjestyksessä 1, 2, 3, 4 ja 5 huonoimmasta parhaaseen, kysymyksissä 13 ja 14 tämä on päinvastaisesti eli 5, 4, 3, 2 ja 1. huonoimmasta parhaaseen. Luku 5 siis on tulkittava huonoimmaksi ja luku 1 parhaaksi vaihtoehdoksi. Haastattelutilanteessa koin asteikon kuvaavan loogisesti suurimmalla numeerisella arvolla 5 suurinta uupumuksen määrää, mutta laskentavaiheessa asteikko oli käännettävä. Numeraalista dataa auki kirjoittaessani olen siis kääntänyt asteikon arvot (1=5, 2=4, jne.), jotta arvot eivät vääristäisi kokonaistulosta. Näin dataa oli mahdollista tulkita laskennallisesti niin, että arvot olivat samassa suhteessa.

Kokokuva tarkastellessa numeerinen aineisto jaettiin ainoastaan kahteen ryhmään, joiden välistä muutosta oli mahdollista tarkastella: ennen ja jälkeen päiväryhmän. Valittiin siis käytännössä kaikkien haastateltavien antamat kaikki luvut ja järjesteltiin ne ennen ja jälkeen – osioihin. Analyysin aikana jouduin kuitenkin jättämään huomiotta joidenkin kysymysten avulla saadut arvot, jotta ne eivät olisi vääristäneet tulosta. Laskin ennen ja jälkeen – ryhmistä mediaanin sekä keskiarvon ja vertasin niitä toisiinsa.

Taulukko 1. Kokokuvan muutos

	mediaani	keskiarvo
ennen päiväryhmää	4	3,54

jälkeen päiväryhmän	5	4,46
---------------------	---	------

Arvojen perusteella kokokuvassa muutosta on tapahtunut ja se on ollut arvollisesti nousevaa. Muutoksen tarkempi hahmottaminen vaatii kuitenkin aineiston tarkastelua yksityiskohtaisemmin, eli tarkasteltavien lukujen jakamista pienempiin osa-alueisiin.

Osa-alueita eli teemoja tarkastellessa numeerista aineistoa jaettiin jo useampaan ryhmään, sillä jokaisen kokonaisteeman (esim. arki, vanhemman voimavarat) sisälle muodostettiin ennen–jälkeen-päiväryhmän-ryhmät. Kaikkien haastateltavien vastausluvut järjestettiin siis teemojen sisällä ennen- ja jälkeen-ryhmiin. Tarkasteltavat lukujonot muodostuivat teeman ja tilanteen ajankohdan perusteella, eli esim. Kysymykset jotka koskivat lapsen iänmukaisen kehityksen tukemista ennen päiväryhmää → kaikki vastausarvot = lukujono. Teemojen sisällä tulokset olivat seuraavat:

Taulukko 2. Osa-alueiden muutos lukujonojen mediaanin kautta tarkasteltuna

	Arjen voimavarojen suunnitelmallinen tukeminen	Vanhemmuuden voimavarat	Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus	Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen
ennen päiväryhmää	3	3	4	3,5
jälkeen päiväryhmän	4	5	5	4

Lukujonojen mediaaneja ennen ja jälkeen-erottelun kautta tarkasteltaessa huomataan, että muutos on jokaisen teeman kohdalla positiivista. Eniten muutosta tapahtui lukujonojen mediaaneja tarkastellessa teemassa Vanhemmuuden voimavarat, jossa mediaanien välinen muutos on 2 yksikköä. Vähiten muutosta positiiviseen suuntaan tapahtui teemassa Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen, sillä muutos on 0,5 yksikköä lukujonojen mediaanien välillä.

Taulukko 3. Osa-alueiden muutos lukujonojen keskiarvojen kautta tarkasteltuna

	Arjen voimavarojen suunnitelmallinen tukeminen	Vanhemmuuden voimavarat	Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus	Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen
ennen päiväryhmää	3,40	3,53	3,30	3,50
jälkeen päiväryhmän	4,23	4,67	4,60	4,40

Lukujonojen keskiarvoja ennen ja jälkeen -tilanteissa tarkastellessa huomataan, että kaikkien osa-alueiden kohdalla muutos on ollut parempaan keskiarvojen kautta tarkasteltuna. Keskiarvojen kautta tarkasteltuna eniten muutosta tapahtui myös teemassa vanhemmuuden voimavarat 1,14 yksiköllä. Vähiten muutosta tapahtui keskiarvoja tarkastellessa Arjen suunnitelmallisen tukemisen teemassa 0,83 yksikön nousulla.

Henkilökohtaiset tarkastelualueet ovat vastaajakohtaisesti muodostettuja lukujonoja. Jokaisen vastaajan kohdalla muodostui kaksi lukujonoa, jotka jakoivat kaikki henkilön antamat vastaukset ryhmiin ennen ja jälkeen. Laskin kaikista lukujonoista mediaanin ja keskiarvon, ja vertasin ennen-lukujonon ja jälkeen-lukujonon arvoja toisiinsa vastaajakohtaisesti.

Taulukko 4. Henkilökohtaisella tasolla tarkasteltu vastausten mediaanijakauma

	A	B	C	D	E
ennen	3	3	4	4	4
jälkeen	5	4	5	4	4

Kuten taulukosta näkyy, mediaani ei enää kuvasta vastaajakohtaisella tasolla muutosta kovin selkeästi. Esimerkiksi henkilöiden D ja E kohdalla mediaanien tarkastelun kautta voi tehdä johtopäätöksen, että muutosta ei ole syntynyt kaikkien vastausten perusteella. Tämän kokonaisuuden muutoksen havainnoimiseen on selkeämpää käyttää vastausten keskiarvoja.

Taulukko 5. Henkilökohtaisella tasolla tarkasteltujen vastausten keskiarvojakauma

	A	B	C	D	E
--	---	---	---	---	---

ennen	3,08	3,15	3,62	3,77	3,54
jälkeen	4,92	4,62	4,69	3,62	4,23

Kuten taulukosta käy ilmi, lukujonoista laskettuja keskiarvoja tarkastelemalla muutos on paremmin nähtävissä. Henkilökohtaisella tasolla myös huomataan mediaanituloksia paremmin, onko muutosta tullut positiiviseen vai negatiiviseen suuntaan. Taulukosta huomataan, että esimerkiksi henkilön D kohdalla muutos on kaikkien henkilön nimeämistä luvuista muodostuneiden kahden lukujonon keskiarvoja tarkastelemalla kokonaisvastausten perusteella negatiivista. Tämän voi päätellä siitä, että ennen-luku vähennettynä jälkeen-luvusta erotuksena syntyvä arvo on negatiivinen. Tämä päätelmä voidaan kuitenkin tehdä vain keskiarvojen tarkastelun perusteella ja se antaa vain viitteitä muutoksen suunnasta. Kokonaisanalyysiin vaaditaan myös laadullisen aineiston tarkastelua.

Kysymyskohtaisesti tarkasteltuna tuloksia voidaan tarkkailla vielä tiiviimmin. Tämä tarkastelunäkökulman kautta voidaan saada viitteitä siitä, onko kysymys mahdollisesti ollut onnistunut tai relevantti tutkimustehtävän kannalta. Esimerkiksi vastausjakauman perusteella voidaan selvittää kysymyksen tarpeellisuus suhteessa tutkimustehtävään. Tämä selviää tarkastelemalla yhden kysymyksen vastausjakaumaa esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Taulukko 6. Kysymyksen vastausjakauman tarkastelu

Kuinka hyvin suoriuduit/suoriudut mielestäsi arjen ongelmatilanteista? (A=ennen päiväryhmää, B=jälkeen päiväryhmän)

	1	2	3	4	5
Henkilö A				A	B
Henkilö B				A, B	
Henkilö C				A	B
Henkilö D				A, B	
Henkilö E			A	B	

Kuten voidaan huomata, vastaukset ovat keskittyneet suurelta osin oikeaan reunaan. Tämä kertoo mm. siitä, että muutosta lähtökohtiin ei ole vastausjakauman perusteella

tullut kovin merkittävästi. Toisaalta tämäkin ilmiö vaatii perehtymistä litteroituun aineistoon ja sen peilaamista taulukon arvoihin, jotta jakauman tarkastelu olisi kokonaisvaltaista ja vastausten merkitys selkenisi. Erinäköisen taulukon olisi mahdollisesti voinut saada muotoilemalla kysymys uudelleen tai tarkastelemalla asiaa eri näkökulmasta, kysymällä esimerkiksi: ”Kuinka paljon koit/koet saavasi apua arjen ongelmatilanteista suoriutumiseen (ennen/jälkeen päiväryhmää)?” Toisaalta vasta haastattelun toteuttamisen jälkeen olisi mahdollista huomata, toimisiko tämä kysymys yhtään sen paremmin vastausjakauman kannalta.

7.2 Haastatteluaineiston analyysi ja tulokset

Numeerisen aineiston tarkastelussa havaittiin muutos ja sen suuruus eri kokonaisuuksissa. Tutkimustehtäväni kuitenkin velvoittaa tarkastelemaan myös muutoksen aiheuttavia tekijöitä ja sitä, onko päiväryhmä ollut edistävä tekijä positiivisen muutoksen syntymisessä. Haastattelulomakkeen kysymykset ja asiakokonaisuudet on laadittu selvittämään päiväryhmälle asetettujen tavoitteiden toteutumista, eli kysymyksissä on käsitelty asioita, joita laaditut tavoitteet pitävät sisällään. Muutoksen syiden selvittämiseksi on tarkasteltava kerättyä aineistoa, jotta muutokseen vaikuttavat asiat ja taustatekijät sekä vastaajan kokemukset asiasta selviävät. Tarkastelen analyysissä muutosten syitä haastatteluteemojen pohjalta järjestyksessä.

Taustatekijöiden tarkastelu onnistuu esimerkiksi jaottelemalla pääteemoja jälleen pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Esimerkiksi arjen voimavaroja käsittelevän pääteeman alle on määritelty useampi osa-alue, joita kysymysten avulla tarkastellaan. Näitä ovat tässä tapauksessa: mistä asioista perheen arki koostuu, arjen rutiinien (nukkuminen, syöminen, ulkoilu, leikki) sujuminen, haastateltavan toiveikkuus tulevaisuuden suhteen, arjen ongelmatilanteista suoriutuminen sekä kokemus siitä, mihin asioihin haastateltava toivoisi lisää tukea tai apua. Haastateltavien tuloksia toisiinsa vertaamalla saadaan käsitys siitä, kuinka paljon päiväryhmä Esikon toimintaan osallistumisella on ollut vaikutusta esimerkiksi arjen ongelmatilanteista suoriutumiseen tämän osallistujaryhmän kohdalla.

Taulukko 7. Esimerkkitaulukko päiväryhmän vaikutuksesta positiiviseen muutokseen.

Haastateltava: Henkilö G	Muutos (+ vai -)	Onko päiväryhmällä ollut vaikutusta?	Muutoksen syy(t).
Kysymykset 6 ja 7: Arjen ongelmatilanteista suoriutuminen	Kyllä, +	Kyllä.	Päiväryhmässä saanut vinkkejä. Muut (päiväryhmän osallistujat) osanneet auttaa. Saanut puhua asioista.

Taulukko 8. Esimerkkitaulukko positiivisen muutoksen kuvaamisesta, jota päiväryhmä ei ole suoranaisesti edistänyt.

Haastateltava: Henkilö H	Muutos (+ vai -)	Onko päiväryhmällä ollut vaikutusta?	Muutoksen syy(t).
Kysymykset 6 ja 7: Arjen ongelmatilanteista suoriutuminen	Kyllä, +	Ei suoranaisesti.	Työt vähentyneet, ei enää niin väsynyt. Tuntee olonsa kärsivällisemmäksi. Hakeutunut psykiatrian poliklinikalle.

Haasteena tässä tavassa tarkastella aineistoa ja muodostaa analyysiä on se, että joskus päiväryhmä voi olla osittain edistänyt positiivista tai negatiivista muutosta, mutta myös muut syyt ovat vaikuttaneet. Tällöin on haastavaa, ellei jopa mahdotonta selvittää, millä muutosta edistävällä asialla on ollut perheen kannalta eniten painoarvoa muutoksen tapahtumiseen. Näin ollen jätän muutosten syiden painoarvojen pohtimisen kokonaisuudessaan vähemmälle ja keskityn vain esittelemään syyt ja asiat, jotka ovat haastateltavien mielestä vaikuttaneet muutokseen. Yksityisyyttä suojatakseni en yhdistä vastauksia henkilöihin.

7.2.1 Arjen tukeminen

Teemassa arki tavoitteiden toteutumista tarkasteltiin eri osa-alueiden kautta: mistä haastateltavan perheen arki koostuu, kuinka hyvin päivittäiset rutiinit sujuivat ennen päiväryhmää ja sen jälkeen, kuinka toiveikas haastateltava oli tulevaisuuden suhteen

ennen ja jälkeen, miten arjen ongelmatilanteista suoriuduttiin ennen ja jälkeen sekä toivooko haastateltava lisää tukea ja apua johonkin asiaan.

Aineiston perusteella perheiden arki koostui mm. aikataulutuksesta ja säännöllisistä toimista, lapsen hoidosta, päiväryhmässä käymisestä, erilaisista rutiineista (syöminen, ulkoilu yms.), kodinhoidosta sekä kaikesta muusta tekemisestä, mitä lapsiperheen arkeen kuuluu.

Arjen rutiineista tarkasteltiin nukkumista, syömistä, ulkoilua ja leikkimistä. Suurinta muutosta tapahtui näitä rutiineja tarkasteltaessa nukkumisessa, sillä siinä muutos oli kolme yksikköä, kun muiden rutiinien kohdalla suurin muutos oli korkeintaan kaksi yksikköä. Se oli myös osa-alue, jossa tapahtui muutosta huonompaan suuntaan, kun taas toisten rutiinien kohdalla muutos oli joko positiivista tai sitä ei ollut lainkaan. Syömisessä neljän äidin kohdalla muutosta tapahtui parempaan suuntaan, ja yhden kohdalla syömisessä ei ollut tullut muutosta päiväryhmään osallistumisen jälkeen. Ulkoilun kohdalla kahdella äidillä ei tapahtunut muutosta päiväryhmään osallistumisen jälkeen, mutta kolmella äidillä muutos oli positiivista.

Leikkimisen lisääminen rutiinien joukkoon tuntuu nyt analyysivaiheessa melko tarpeettomalta. Numeerisen datan analysoinnin osiossa esittelen Taulukon 6, jossa vastausjakauma on keskittynyt taulukon oikeaan reunaan. Sama ilmiö on havaittavissa myös leikkimistä tarkastelevan kysymyksen kohdalla. Kolmen äidin vastausten kohdalla muutosta ei tapahtunut ollenkaan ja kahden äidin vastausten perusteella muutosta tapahtui yhden pykälän verran parempaan suuntaan. Kuitenkin yhden haastateltavan kohdalla, kenellä muutosta ei tapahtunut, ennen-arvo oli jo suurin mahdollinen, joten mahdollisuutta positiiviseen kasvuun ei ollut asteikon määrittämässä puitteissa. On hyvä ottaa huomioon myös se, että leikkimisen yhdistäminen muiden, päivittäisten rutiinien joukkoon ei välttämättä ollut kovin tarkoituksenmukaista, vaikka sen tukeminen arjessa on tärkeää. Tässä kysymyksessä lasten ikä oli tietysti myös suuri vaikuttava tekijä, sillä päiväryhmätoimintaan osallistuneiden perheiden lapset olivat kaikki alle kaksivuotiaita.

Rutiineissa tapahtuviin muutoksiin oli vaikutusta haastateltavien kertoman perusteella seuraavilla asioilla:

- päiväryhmässä tuli esille rutiinien tärkeys ja merkitys arjessa
- päiväryhmään lähdettiin, jotta rutiinit saataisiin selkeämmiksi
- lapsen kasvun ja kehityksen vaikutus rutiinien sujumiseen
- päiväryhmässä käymisen aikana sekoittuneet aikataulut ja rutiinit (muutos negatiivista)
- avun ja tuen saaminen päiväryhmästä.

Haastateltavien toiveikkuutta kartoittavan kysymyksen tuloksissa kahden äidin kohdalla ei tapahtunut muutosta ja kolmen äidin vastausten perusteella muutosta tapahtui myönteiseen suuntaan. Muutosta tai sen puuttumista perusteltiin seuraavasti:

- päiväryhmään osallistumisen myötä helpottunut arki
- asioiden ja toimien selkeytyminen
- selkeämpi kuva tulevaisuudesta
- perhesuhteiden muuttuminen
- ei varsinaista syytä (ei muutosta aiempaan)
- henkilökohtaisten asioiden epäselvyys (ei muutosta aiempaan)

Arjen ongelmatilanteiden ratkaisukeinojen tarkastelussa tulokset keskittyivät jälleen taulukon positiivisempaan päähän. Pienin vastausarvo oli 3, jonka yksi henkilö vastasi ennen tilanteessa ja suurin oli 5, jonka vastasivat kaksi henkilöä kuvaamaan jälkeens-tilannetta. Kahden vastaajan kohdalla muutosta ei tapahtunut lainkaan ja kolmen kohdalla muutosta tuli yhden yksikön verran parempaan suuntaan.. Arjen ongelmatilanteiden positiivisen muutokselle annettiin seuraavia syitä:

- sai päiväryhmästä apua ongelmaan ja vinkkejä
- mahdollisuus kysyä vinkkejä ja neuvoja muilta äideiltä (ennen ei mahdollisuutta)
- pystyy itse paremmin päättämään mitä tehdä ongelmatilanteissa
- muun terveydenhuollon yksikön asiakkuus edisti
- päiväryhmän kautta saanut itsevarmuutta äitiyteen.

Saman vastauksen antamista eli muutoksen puuttumista perusteltiin esimerkiksi sillä, että tietopohja ja kokemus lasten kanssa toimimisesta ovat jo aikaisemmin olleet vahvoja.

Suurin osa ei kokenut tarvitsevan missään asiassa erityisesti **lisää apua tai tukea**. Osa arvioi vertaisryhmätoiminnan mukaisen arjen vinkkien ja toimintatapojen jakamisen olevan jatkossakin hyödyllistä. Esille tuli näkökulma siitä, että joissain tilan-

teissa päiväryhmästä saatavaa tukea voi tarvita, vaikka päiväryhmäjakso olisi jo ohi. Eräs haastateltava halusi pärjätä itsenäisesti.

7.2.2 Vanhemmuuden voimavarat

Vanhemmuuden voimavaroja kartoittavassa osiossa tarkasteltiin seuraavia asioita jälleen ennen ja jälkeen ryhmän -mukaisella otteella: läheisimpien ihmisten lukumäärää, mahdollisuutta jakaa vanhemmuutta, vanhemman uupumuksen kokemusta, vertaisryhmätoiminnan merkitystä haastateltavalle sekä päiväryhmään osallistumisen kautta tulleita mahdollisia muutoksia perheen arkeen.

Läheisten ihmisten lukumäärä nousi kolmella vastaajalla ennen ja jälkeen päiväryhmän-vertailun kautta. Tähän kerrottiin syiksi mm: muiden läheisten halu auttaa päiväryhmään osallistumisen myötä, muiden päiväryhmässä käyvien tuki ja halu auttaa, ryhmän aikana luodut ystävyysuhteet muihin osallistujiin sekä samassa tilanteessa oleviin ihmisiin tutustuminen. Kahdella vastaajalla muutosta ei tapahtunut ja asiaa ei sen kummemmin perusteltu.

Kolme vastaajaa koki pystyvänsä **jakamaan vanhemmuutta** asteikon määrittämällä skaalalla täysipainoisesti ennen ja jälkeen vastatessaan molempiin kohtiin parhaan arvon, eli muutosta ei tullut. Parhaan arvon nimeämiseen vaikuttaviksi asioiksi kerrottiin kumppanin aktiivinen osallisuus sekä lapsen sosiaalinen luonne tai asiaa ei sen kummemmin perusteltu. Muutosta tapahtui kahden äidin kohdalla positiiviseen suuntaan (läheisten ihmisten määrä kasvoi) ja syyksi kerrottiin: aikaisempi hämmennys äitinä olemisessa, muiden ymmärrys, osaa nykyään itse puhua enemmän asioista sekä päiväryhmään osallistumisen kautta tullut rohkeus jättää lapsi myös muiden hoitoon.

Haastateltavien **uupumuksen kokemusta** tarkasteltaessa vastaukseksi annetut luvut sekä ennen että jälkeen päiväryhmään osallistumisen ovat sijoittuneet melko tasaisesti keskelle, eli kuvaamaan arvoa kolme (1-5, 1=en lainkaan uupuneeksi, 5=erittäin uupuneeksi). Tämä oli kysymys, jota tarkastelin jo numeraalisia tuloksia analysoidessa, sillä sen asteikko toimi päinvastaisesti suhteessa muihin kysymyksiin. Kun

muissa asteikkokysymyksissä myönteisin vaihtoehto vastaajan kannalta oli suurin arvo, tässä kysymyksessä se oli pienin. Kolmella vastanneella muutosta oli tapahtunut myönteiseen suuntaan ja muutosta tuli eniten kolmen yksikön verran. Asiaa perusteltiin seuraavasti:

- päiväryhmästä saanut apua synnytyksen jälkeiseen masennukseen
- lapsi on vanhempi kuin ennen ryhmää
- lapsen vuorokausirytmä on selkeämpi
- päiväryhmän alettua ei tarvinnut olla yksin

tai asiaa ei perusteltu ollenkaan. Yksi vastanneista koki olevansa uupuneempi kuin aiemmin, ja vaikuttavaksi tekijäksi hän arvioi elämäntilanteen muutoksen. Yksi vastaajista ei nähnyt muutosta entiseen ja perusteli tätä päiväryhmän aloituksen aikoihin alkaneella lapsen unirytmien häiriintymisellä, vaikka näki positiivisena asiana sen, että ryhmässä molemmilla oli seuraa. Vaikka muutosta tuli osalla äideistä positiiviseen suuntaan, he kokivat arjessa vielä olevan jonkin verran uupumusta edistäviä tekijöitä. Tällaiseksi yksi vastaaja koki esimerkiksi työhön paluun.

Vertaisryhmän merkitystä tarkasteltiin kysymyksellä. ”Osallistuttuasi ryhmän toimintaan, mitä vertaistuki merkitsee sinulle?” Tarkoitus oli tarkastella haastateltavien kokemuksia juuri päiväryhmän vertaistukityön toteutumisen kautta. Kaikki vastaajat kokivat vertaistuen itsessään tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Osa vastaajista (20 %) ei kokenut tarvitsevänsä päiväryhmän mukaista vertaistukea jatkossa. Päiväryhmässä vertaistuki koettiin vahvistavaksi mm. seuraavien tilanteiden kautta:

- ei ollut aiemmin ollut sellaisia ihmisiä jotka olisivat olleet samassa tilanteessa ja joille voisi puhua
- ollut iso juttu että saanut puhua äitien kanssa, joilla myös pieniä lapsia ja jotka tietävät, mistä puhutaan
- on saanut keskustella erilaisista asioista ja saanut vinkkejä ja keinoja, miten ratkaista asiat
- läheisen ihmisen kanssa vieraannuttu, ryhmä on auttanut siinä mielessä, että on saanut kuitenkin puhua elämässä tapahtuvista asioista

Päiväryhmään osallistuminen toi muutoksia perheiden elämään, näin kokivat kaikki vastaajat. Tätä muutosta he kuvailivat seuraavilla asioilla:

- lapsen uskallus olla muidenkin ihmisten kuin äidin kanssa lisääntynyt
- rutiinien saaminen selkeämmiksi ja niiden vaikutuksen kasvaminen arjessa
- henkisen tuen saaminen siihen, että elämä lapsen kanssa helpottaa tulevaisuudessa eli toivon saaminen

- aikataulutuksen ja selkeän päivärytmin tarkempi noudattaminen
- on seuraava

7.2.3 Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tarkasteleva osio koostui seuraavia asioita selvittävistä kysymyksistä: miten paljon rutiinit ohjaavat perheen arkea, mitkä rutiinit ovat vahvistuneet, millaiseksi vanhempi arvioi vuorovaikutusta hänen ja lapsensa välillä sekä lapselle juttelun merkitys.

Tulosten perusteella jokaisen vastaajan kohdalla **rutiinien merkitys ja ohjaavuus arjessa** kasvoi, eli kaikki nimesivät suuremman luvun jälkeen-kysymykseen kuin ennen-kysymykseen. Suurimman osan mielestä rutiinien tärkeys on tullut esiin päiväryhmässä ja rutiinien tarkka aikataulutus on helpottanut arkea. Osa ei osannut tarkalleen sanoa, missä asioissa rutiinien suurempi vaikutus varsinaisesti ilmenee. Yksi vastaajista koki rutiinien tarkasta noudattamisesta olevan myönteisen vaikutuksen lisäksi haittaa, sillä hän koki stressaavansa, jos rutiinit ja päivän aikataulutus jostain syystä häiriintyi.

Mitkä rutiinit ovat vahvistuneet? – kysymykseen vastattiin mm. nukkuminen, ruokailu sekä ulkoilu. Osa vastaajista ei osannut tarkalleen määritellä, mitkä rutiinit erityisesti vahvistuivat, mutta kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että oman perheen rutiinien ja päivärytmin aikataulutus oli vahvistunut päiväryhmän myötä. Tämä koettiin pääasiassa hyvänä asiana esimerkiksi päivän aikataulutuksen suunnittelemisen, lapsen unirytmien, arjen toimien ennakoitavuuden ja esimerkiksi ulkoilussa vireystilan nostamisen kannalta.

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen arvioinnissa vastausjakauma keskittyi kahteen suurimpaan lukuun. Jälkeenpäin ajateltuna, tämä kysymys sisälsi mielestäni aivan selkeän sosiaalisen paineen vastata ”oikein”, sillä kysymys on helppo ajatella mielessään näin: Kuinka hyvin tulet toimeen lapsesi kanssa? Tällä tavalla ajateltuna, kuka vanhempi haluaa vastata, ettei tule alle kaksivuotiaan lapsensa kanssa hyvin tai erittäin hyvin toimeen? Kolmen äidin kohdalla arvo nousi yhden pykälän. ja positiivista muutosta edesauttaviksi toimiksi määriteltiin muun muassa:

- päiväryhmässä käydyt keskustelut
- vanhemman ja lapsen vuorovaikutustaitojen kehittyminen
- lapsen kasvaminen päiväryhmän aikana
- päiväryhmän tuokioiden kautta saanut vahvistusta
- avun saaminen omaan stressitilaan (muu terveydenhuoltoalan yksikkö)

Kaksi vastaajaa nimesivät jo ennen–osiossa korkeimman arvon, joten positiivista muutosta ei asteikon puitteissa ollut mahdollista tulla. Toinen vastaajista mainitsikin, ettei vuorovaikutus ainakaan ole huonompaan suuntaan mennyt, joten valitsi korkeimman arvon kuvaamaan sitä myös päiväryhmän jälkeen.

Kysymyksiä: Jutteletko lapsellesi? Kuinka tärkeää se mielestäsi on? tarkastellaan tässä raportissa myös tutkimuksen luotettavuutta käsittelevässä osassa. Periaatteessa kumpikin kysymys on tutkimuksen kannalta tarpeeton, sillä ne eivät vastaa tutkimuskysymyksiin. Ne eivät myöskään kuvaa muutosta. Kaikki haastateltavat vastasivat juttelevansa lapsilleen. Kuinka tärkeää lapsellesi jutteleminen mielestäsi on? – kysymykseen kaikki vastasivat korkeimman mahdollisen arvon. Kysymys antoi kuitenkin viitteitä siitä, miksi lapselle jutteleminen koettiin tärkeäksi. Tärkeää se oli haastateltavien mukaan muun muassa oman lapsen puheen kehityksen kannalta sekä sen kannalta, että lapsi pystyy ennakoimaan tulevaa äidin siitä puhuessa. Eräs vastaajista kertoi myös oppineensa päiväryhmän aikana sen, miten tärkeää lapselle puhuminen ja asioiden selittäminen on. Hän koki saaneensa siihen mallia muilta äideiltä.

7.2.4 Lapsen iänmukaisen kehityksen tukeminen

Tässä teemassa kysymysten avulla selvitettiin lapsen ympäristöään kohtaan tunteman kiinnostuksen määrää, lapsen eri ikävaiheita koskevan tiedon määrää haastateltavien kohdalla, sitä, onko jokaisen haastateltavan lapsen kehitystä tuettu heidän mielestään tarpeeksi päiväryhmässä sekä keinoja, joilla kehitystä on mahdollisesti tuettu. Viimeinen varsinaista tutkimusaineistoa keräävä kysymys selvitti sitä, onko päiväryhmään osallistumisen aikana jonkin asian tekeminen lapsen ja vanhemman välillä lisääntynyt.

Lapsen kiinnostusta ympäristön tutkimiseen kartoittavaan kysymykseen annetut vastaukset jakautuivat jonkin verran, mutta arvoa yksi ei kukaan sanonut ennen tai

jälkeen päiväryhmän -tilanteessa. Kahden vastaajan kohdalla tilanne oli kyllä jälleen se, että he antoivat kumpikin ennen-arvoksi suurimman luvun eli 5, jolloin jälkeentilanteessa heidän ei ollut mahdollista valita enää suurempaa arvoa. Muutosta vastauksiin ei siis tullut näiden kahden vastaajan kohdalla. Tätä kommentoitiin kuvailemalla lapsen luonnetta vilkkaaksi, uteliaisuutta ympäristöön suureksi sekä kykyä toimia ilman vanhempien jatkuvaa valvontaa vahvaksi. Kolmen muun haastateltavan vastausten kohdalla muutosta tuli positiiviseen suuntaan, yhden vastaajan kohdalla kahden pykälän verran ja kahdella vastanneella yhden pykälän verran. Syitä kiinnostuksen kasvamiselle ei oikeastaan mainittu montaa, oikeastaan lapsen kasvu ja kehitys olivat syynä kaikilla, joilla muutosta ilmeni. Nämä vastaajat kuitenkin kommentoivat aihetta seuraavasti:

- muutos entiseen suuri, ennen ei uskaltanut katsella ympärilleen ilman äitiä, nykyään uskaltaa
- lapsen kasvun myötä myös kiinnostus ympäristöön on kasvanut
- lapsi menee katsomaan jos näkee omasta mielestään kiinnostavan asian, mutta ei ole välttämätöntä päästä
- lapsi ollut pienestä pitäen tarkkaavainen ympäristönsä suhteen
- on varmaan kiinnostunut, lapselle kaikki on uutta
- ”haastavaa sanoa, kun on niin pieni, mutta varmaan...(luku)”

Vanhemman kokemus siitä, miten laaja tietopohja hänellä on alle kouluikäisen lapsen kehitykseen kuuluvista asioista eri ikävaiheissa – kategorian kaikkien vastausten lukuja tarkasteltaessa ennen ja jälkeen -tilanteissa suurin osa vastasi luvun neljä. Kysymys on jo itsessään sen luonteinen, että tiedon laajentuminen on todennäköisempää kuin jo omaksutun tiedon supistuminen, joten ei muutosta tai myönteinen muutos olivat loogisimmat vaihtoehdot. Kaksi vastaajaa arvioi, ettei tiedon määrä ole muuttunut. Kokemukseen, ettei tietomäärä ole kasvanut, vaikuttivat mm. aikaisemman tiedon runsaus, suuri kokemus lasten kanssa olemisesta sekä neuvolasta saatuihin materiaaleihin tutustuminen. Kolme vastaajista vastaustensa perusteella koki, että tietopohja pienen lapsen kehitykseen oli kasvanut päiväryhmäjaksen aikana, kahdella haastateltavalla kahden pykälän verran ja yhdellä yhden pykälän verran. Asiat, joiden he mainitsivat laajentaneen tietopohjaa:

- päiväryhmässä ollut keskustelua kehitysvaiheista, että mitä tapahtuu missäkin vaiheessa, sen kautta on tullut tietoa
- oman lapsen ja sukulaisten kautta tullut tietoa, tieto lähinnä alle kaksivuotiaista

- päiväryhmässä käytiin läpi miten lapsi kehittyy
- itsenäisesti hankittu tieto ja toisilta kuuleminen

Seuraavassa kysymys olikin: **mitkä päiväryhmässä kerrotut asiat ovat olleet uusia lapsen kehitykseen liittyen?** Kysymyksen tarkoitus oli kartoittaa tarkemmin sitä, mitä uusia asioita haastateltavat ovat päiväryhmästä oppineet lapsen kehityksen kannalta. Kaikki haastateltavat vastasivat kysymykseen samalla tavalla, että päiväryhmässä ei käsitelty asioita, jotka olisivat olleet heille täysin uusia. Lisäkysymysten avulla saatiin kuitenkin selvitettyä, että lähes kaikki kuitenkin kokivat päiväryhmätoiminnan vaikuttaneen aikaisemman tietopohjan vahvistumiseen esimerkiksi konkreettisten keinojen, havainnoinnin tai opetustuokioiden avulla. Tietopohjan koettiin vahvistuneen seuraavien asioiden avulla:

- käyty laajemmin asioita läpi, tullut enemmän tietoa
- oman lapsen kehitystä koskevia huomioita tekemällä ja niistä keskustelemalla ohjaajien kanssa
- toisten perheiden lasten kehitystä havainnoimalla
- käytännön vinkkien ja neuvojen avulla (esimerkkejä ei juuri silloin tullut mieleen)
- vertaamalla oman lapsen kehitystä muiden lasten kehitykseen

Onko päiväryhmässä mielestäsi tuettu tarpeeksi juuri sinun lapsesi yksilöllistä kehitystä? – kysymyksen avulla kartoitettiin haastateltavien kokemusta siitä, kuinka suuresti heidän lapsiaan on huomioitu yksilöinä päiväryhmätoiminnassa. Kolme viidestä haastateltavasta oli sitä mieltä, että heidän lapsensa yksilöllistä kehitystä oli tuettu tarpeeksi. Kommentoimissaan asiaa haastateltavat näkivät yksilöllisyyden kehityksen tukemisen toteutuneen seuraavissa asioissa:

- päiväryhmässä huomioidaan lapsen luonne ja tarjotaan apua haastavissa tilanteissa
- on harjoiteltu jotain taitoa lapsen kanssa päiväryhmässä (esim. kävely, puhuminen) kehityksen edistämiseksi, varsinkin jos lapsella on taidon opettelemisessa haasteita
- lapsen luonteenpiirteitä ja käytöstä huomioidaan, päiväryhmän toiminnassa mennään lasten ehdoilla.

Kaksi äitiä kokivat, ettei lasten yksilöllistä kehitystä oltu tuettu päiväryhmässä tarpeeksi. Perusteluina esitettiin, ettei toiminnassa heidän kokemuksensa mukaan toimitettu tarpeeksi lasten ehdoilla. Esiin tuli myös kokemus siitä, että päiväryhmätoimintaan osallistuvat lapset koetaan laittaa samaan muottiin. Tätä perusteltiin sillä, ettei

luennoissa tai opetusmateriaaleissa lapsen kehityskulkua tai siihen liittyviä asioita käsitelty tarpeeksi monesta näkökulmasta.

Lopuksi haastateltavilta kysyttiin heidän kokemustaan siitä, **onko lapsen kanssa jonkin asian tekeminen lisääntynyt päiväryhmäjaksan aikana**. Yksi haastateltavista ei kokenut varsinaisen tekemisen lisääntyneen, mutta koki saaneensa päiväryhmästä vahvistusta ja mallia lapselle puhumisessa, sekä käsitystä siitä, mikä vaikutus esimerkiksi laululeikeillä ja loruilla on. Neljä vastanneista koki jonkin asian tekemisen lisääntyneen perheiden kohdalla päiväryhmän aikana. Näitä asioita olivat: ulkoilu, lukeminen, leikkiminen ja lapselle juttelu. Kaksi äitiä mainitsivat tässä vielä aika-aulutuksesta ja sen selkiytymisestä.

Haastattelun lopuksi esitin kaksi haastatteluilmapiiriä pehmentävää kysymystä. Näitä olivat: 1) Mikä on mielestäsi mieluisinta vanhempana olemisessa? ja 2) Mikä on sinun suosikkirutiinisi perheenne arkipäivässä? Vastauksia en työssäni esittele, sillä koen niiden olevan hyvin henkilökohtaisia, eikä niitä ole analyysin tai johtopäätösten kannalta välttämätöntä tarkastella.

Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuminen on aineiston perusteella koettu myönteiseksi ja perheiden elämää helpottavaksi tukitoimeksi. Ryhmädynamiikalla on myös ollut vahva vaikutus ja sillä, millaiseksi jokainen äiti vertaistukiryhmätoiminnan on kokenut. Pohtia voi sitä, olisiko vastauksissa ollut eroja ja päiväryhmästä saadun tuen määrä ja vaikutukset arvioitu erisuuruiseksi, jos ryhmädynamiikka olisi koettu toisenlaiseksi.

7.3 Johtopäätökset

Edellisten kappaleiden aineiston perusteella voidaan sanoa, että päiväryhmätoiminnan aikana jokainen haastateltava on kokenut useissa asioissa muutosta päiväryhmän aikana. Muutos on ollut pääsääntöisesti positiivista. Haastateltavat ovat myös melko monipuolisesti ja avoimesti kertoneet muutosta edistävästä tekijöistä.

Tutkimuksen aineiston keruulla haettiin ratkaisua seuraavaan tutkimustehtävään: ”Ovatko Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet toteutuneet asiakkaiden näkökulmasta?”. Ratkaisun toteutumista tarkastelen jo aiemmin esiteltyjen, tutkimustehtävää tukevien tutkimuskysymysten kautta. Tutkimuskysymykset olivat siis:

- Onko perheiden elämään tullut muutosta eri teemojen kautta tarkasteltuna?
- Miten suuri vaikutus päiväryhmätoiminnalla on mahdollisessa muutoksessa?
- Ovatko asiakkaat kokeneet saavansa apua päiväryhmästä?
- Missä asioissa asiakkaat ovat mahdollisesti saaneet apua päiväryhmästä?

Tutkimuskysymyksiin haen vastausta ja tutkimustehtävään ratkaisua olettamalla, että haastattelukysymykset kuvastavat niitä asioita ja kokonaisuuksia, joihin päiväryhmän tavoitteiden toteutuminen olisi vaikuttanut. Tätä olettamusta tukee se, että haastattelun teemat muodostuivat suurelta osin päiväryhmän tavoitteiden mukaisiksi. Kysymykset taas muodostettiin kuvaamaan teemojen mukaisia asioita ja ilmiöitä. Laadimme osittain haastattelun kysymyksiä avopalveluohjaajien kanssa. He toivat esiin näkemyksen siitä, mitä asioita missäkin teemassa voisi tarkastella.

Lapsiperheiden arjen ja voimavarojen suunnitelmallisen tukemisen osioon kuuluvia asioita kuvastivat kysymykset teemoissa Arki ja Vanhemmuuden voimavarat. Näihin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella kaikkien perheiden kohdalla muutosta on tullut vähintään yhdessä asiassa. Muutos on ollut suurimmaksi osaksi positiivista. Edellisessä analyysin luvussa esiteltyjen tulosten perusteella päiväryhmä Esikon toiminnalla on ollut eniten vaikutusta arjen aikataulutukseen ja rutiinien noudattamiseen, joita käsiteltiin teemassa Arki. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että oman perheen rutiinien ja päivärytmin aikataulutus oli vahvistunut päiväryhmän myötä. Päiväryhmän katsottiin vaikuttaneen edistävästi myös Vanhemmuuden voimavarojen teeman asioihin, kuten vanhempien jaksamiseen sekä kykyyn jakaa vanhemmuutta. Kaikki kokivat saaneensa vahvistusta vertaisryhmätoiminnasta, vaikkakin eri asioiden kautta ja erisuuruisesti. Haastateltavien vastausten perusteella päiväryhmä on onnistunut tukemaan osallistuneiden lapsiperheiden arkea ja voimavaroja.

Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoitteen toteutumista selvitettiin samannimisen teeman kysymysten avulla. Teeman kysymyksissä on esi-

merkiksi tarkasteltu jälleen rutiineja ja niiden ohjaavuutta perheen elämässä, sillä jo teoriaosuudessa mainittiin ennakoitavuuden olevan suotavaa pienen lapsen kanssa. Vanhemmat myös arvioivat vuorovaikutussuhdetta itsensä ja lapsensa välillä. Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tavoite toteutui siinä mielessä, että kaikki vastasivat oman perheen rutiinien ja päivärytmin aikataulutuksen vahvistuneen päiväryhmän myötä. Osa vastaajista oli myös kokenut saaneensa tukea vuorovaikutukseen päiväryhmässä käytyjen keskustelujen ja toimintatuokioiden kautta. Positiivisen muutoksen lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen koettiin vastausten perusteella vahvistuneen kuitenkin pääasiassa lapsen kasvun myötä.

Lapsen iänmukaisen kehityksen tukemisen ja edistämisen tavoitteen toteutumiseen hain vastausta Lapsen iänmukaisen kehityksen teeman kysymyksillä. Tietopohjan laajenemista sekä päiväryhmässä lapsen yksilöllisen kehityksen huomioimista koskeviin kysymyksiin suurin osa vastasi siten, että positiivista muutosta oli tullut, ja että päiväryhmällä oli ollut siihen edistävä vaikutus. Lähes kaikki kokivat tietopohjansa laajentuneen koskien lapsen kehitykseen liittyviä asioita. Suurin osa koki, että heidän lapsensa kehitystä tuettiin ja edistettiin päiväryhmätoiminnassa. Tavoite toteutui siis osallistuneista suurimman osan kohdalla.

Ongelmaratkaisutapojen löytymisen tavoitteen toteutumista tarkastelin lähemmin siten, että muodostin kysymykset 7 ja 8 tarkastelemaan ongelmatilanteista suoriutumista:

Kuinka hyvin suoriuduit mielestäsi arjen ongelmatilanteista ennen päiväryhmää? (1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin vahvasti)

Kuinka hyvin suoriudut arjen ongelmatilanteista tällä hetkellä?

(1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin vahvasti)

Haastattelun vastausten perusteella suurin osa koki suoriutuvansa paremmin arjen ongelmatilanteista ja koki sen johtuneen päiväryhmään osallistumisesta. Vastausten perusteella apua saatiin vinkkien, neuvojen ja lisääntyneen tiedon kautta sekä muilta äideiltä että ohjaajilta. Tämän tavoitteen voi siis katsoa toteutuneen.

Aineiston analyysin tulosten ja yllä esitettyjen johtopäätösten perusteella voidaan todeta, että Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen päiväryhmätoiminnalle asettamat tavoitteet ovat suurimmaksi osaksi toteutuneet asiakkaiden näkökulmasta.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Haastateltavia työhöni osallistui viisi henkilöä, joten haastattelujen määrällinen niukuus toi osaltaan haastetta tutkimusongelman käsittelyyn. Tuloksia oli vältettävä suoraan yleistämistä muita päiväryhmätoimintaan osallistuvia perheitä koskeviksi tutkimuksen oikeellisuuden ja luotettavuuden toteutumiseksi.

Haastattelutilanteissa pyrin luotettavuuteen johdattelemalla mahdollisimman vähän haastateltavia ja pyrkimällä haastattelua toteuttaessani mahdollisimman neutraaliin suhtautumiseen. Pyrin myös rauhoittamaan haastattelutilanteen kertomalla haastateltaville etukäteen heille tarpeelliset tiedot, kuten luottamuksellisuudesta raportoinnissa sekä tarkoituksesta kerätä sellaista tietoa, joka pohjautuu heidän kokemuksiinsa. Etukäteen informoimalla pyrin siihen, että haastattelutilanteessa olisi mahdollista keskittyä haastattelukysymyksiin mahdollisimman tiiviisti. Tämä ei onnistunut siinä mittakaavassa, kuin olin suunnitellut. Toisaalta koin haastattelutilanteissa, että kertomalla tutkimuksen tarkoituksesta, lähtökohdista ja haastateltavien roolista vielä uudelleen minun oli mahdollista rauhoittaa tilannetta. Painotin haastattelun yhteydessä sitä, ettei kysymyksiin ole oikeaa tai väärää vastausta, vaan tarkoitus on saada tietoa siitä, miten he ovat asiat kokeneet.

Tutkimuksen luotettavuuteen varmasti vaikutti osaltaan laaditut kysymykset, oma käyttäytymiseni haastattelussa sekä kysymysten asettelu. Tavoitteiden toteutumisen tarkastelussa keskityin laatimieni kysymysten kautta tarkastelemaan muutosta, jonka äidit olisivat kokeneet päiväryhmän myötä perheensä elämässä eri osa-alueilla ja erilaisissa päivittäisissä asioissa. Osa kysymyksistä ei kuitenkaan suoranaisesti keskittynyt muutoksen tarkasteluun. Analyysivaiheessa huomasin myös pohtivani, olisiko kysymyksiä lisäämällä tai muuttamalla saanut asiasta lisää tietoa tai toisenlaisen näkökulman. Tutkimushaastattelun kysymyksillä oli tässä tutkimuksessa suuri rooli.

Laatimieni haastattelukysymysten vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen on mielestäni oleellista tarkastella juuri entisen ja nykyisen tilanteen muutoksen kuvaamisen kautta sekä kysymyksen tarpeellisuuden ja asettelun kautta. Näiden kaikkien kriteerien kautta tarkasteltuna epäonnistui esimerkiksi lapsen ja vanhemman vuorovaikutus – teemassa esiintyvien kysymysten asettelu: ” Jutteletko lapsellesi? Kuinka tärkeää

se mielestäsi on? (asteikolla 1-5, 5=todella tärkeää)”. Ensinnäkin kahden kysymyksen asettaminen peräkkäin poikkeaa pyrkimästäni linjasta, eli pitää kysymykset mahdollisimman yksinkertaisina ja erillisinä. Molemmat kysymykset ovat tutkimustehtävän kannalta epäolennaisia, sillä ne eivät varsinaisesti hae vastausta tutkimuskysymyksiin. Kysymykset eivät myöskään kuvaa lainkaan muutosta, jonka tarkasteluun tavoitteiden toteutumisen selvittämiseksi suurelta osin keskityin. Jälkimmäistä kysymystä voidaan pitää epäonnistuneena myös sen erottelukyvyn puuttumisen vuoksi, sillä kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen samalla tavalla, valitsemalla parhaan mahdollisen vaihtoehdon. Kysymys oli myös epäeettinen siinä mielessä, että se saattoi luoda vastaajalle sosiaalisen paineen vastata hyväksyttävällä tavalla. Tutkimuskysymysten kohdalla tulee myös tarkastella sitä, miten ne toimivat eri teemoissa ja saatiinko juuri näitä kysymyksiä kysymällä vastaajalta tutkimuksen kannalta oleellisin tieto.

Analyysissä pyrin luotettavuuteen jakamalla tulokset kuvaamaan eri osa-alueita kuten kokonaismuutosta, osa-alueiden muutosta, henkilökohtaista muutosta sekä kysymyiskohtaista muutosta. Mielestäni tulosten kokonaisvaltainen hahmottaminen vaati niiden tarkastelua erikokoisten osioiden kautta. Keskeistä oli mielestäni tuoda työnsä esiin päiväryhmän vaikutuksen lisäksi myös muut edistävään muutokseen vaikuttavat syyt.

Tutkimuksen luotettavuutta edisti tutkimustehtävään saatu ratkaisu, sillä johtopäätökset analyysistä tukivat tutkimustehtävää ja vastasivat suurelta osin tutkimuskysymyksiin.

8.1 Tutkimuksen eettisyys

Ihmistieteiden tutkimuksissa eettiset kysymykset nousevat pohdittaviksi joka tutkimuksen vaiheessa. Erityisen monitasoisia eettiset ongelmat ovat silloin, kun aineistonkeruutapana on haastattelu, jossa ihminen tavataan kasvoista kasvoihin. Steinar Kvale on luetellut tutkimuksen osa-alueet, joissa eettiset kysymykset nousevat vahvoina: tarkoitus, suunnitelma, haastattelutilanne, purkaminen, analyysi, todentaminen ja raportointi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 19 - 20).

Pyrin olemaan alusta asti avoin työni toteutuksesta ja etenemisestä sekä päiväryhmän ohjaajille että haastateltaville. Tämä ilmeni esimerkiksi siten, että järjestimme useamman palaverin työntekijöiden kanssa, joissa käsitelimme opinnäytetyön etenemistä, toteuttamista ja asioita, joita siinä tulisi nousta esiin. Näin saatoin ottaa huomioon myös opinnäytetyöni tilaavan yksikön näkökulman ja toiveet työtä kohtaan.

Asiakkaiden kanssa avoimuus toteutui siten, että ennen haastattelujen alkua koin tarpeelliseksi käydä erään päiväryhmän aikana esittelemässä itseni ja kertomassa opinnäytetyöstäni ja haastatteluista. Painotin haastateltaville haastattelujen luottamuksellisuutta ja osallistumisen vapaaehtoisuutta. Kerroin myös etukäteen haastattelujen nauhoittamisesta ja sen välttämättömyydestä, eli aineiston keräämisen helpottumisesta sekä tarkemmasta analysointimahdollisuudesta. Kertasin vielä jokaisen haastattelun yhteydessä luottamuksellisuuden ja vapaaehtoisuuden puhua vain niin paljon, kuin haastateltavasta tuntui luonnolliselta. Kertaus haastattelutilanteiden yhteydessä oli välttämätöntä siinä mielessä, että kaikki asiakkaat eivät olleet paikalla, kun kävin esittelemässä työni päiväryhmässä.

Toisaalta koin myös sen, että oman vanhemmuuden yksityiskohtainen tarkastelu ja siitä puhuminen vieraille ihmiselle saattoi tuntua haastateltavista epämukavalta tai raskaalta, joten sovimme työntekijöiden kanssa erikseen myös ajan sille, että äidit saisivat luottamuksellisesti käydä läpi haastatteluiden nostattamia tunteita ja ajatuksia. Pyysin myös itse saada osallistua tähän hetkeen. Purkuun varattuna päivänä ryhmään osallistujia ei kuitenkaan ollut paikalla kuin yksi haastatteluun osallistunut, eikä hänellä kysyessäni ollut tarvetta purkaa haastattelua sen enempää. Sain myös haastattelujen yhteydessä sellaisen käsityksen, ettei tarve haastattelujen nostattamien ajatusten purkamiseen ryhmässä ollut kovin suuri, joten ensimmäisen ajan peruuntussa en ehdottanut purkuun toista aikaa.

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelman sisältö muodostui osin yhteistyössä Porin Esi-
kon päiväryhmätoiminnan ohjaajien kanssa, sillä yhteistyö oli avointa ja tiivistä opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Tutkimuslupa-anomus ja tutkimussuunnitelma hyväksyttiin Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen johtokunnan kokouksessa. Tutki-

mussuunnitelmassa esittelin tutkimuksen tarkoitusta ja toteutusta sekä kuvailin alustavasti suunnittelemani opinnäytetyöprosessia.

Ennen haastattelujen toteutumista pyysin saada käydä kertomassa opinnäytetyöni aiheesta ja toteutuksesta päiväryhmässä. Kerroin käynnilläni tutkimuksen luotettavuudesta ja toteuttamisesta tutkimussuunnitelmani mukaisesti. Painotin asiakkaille, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista sekä sitä, että mitään yksilön tunnistettavaksi tehtäviä tietoja ei työssä julkaista. En kokenut tarvetta pyytää kirjallista suostumusta haastatteluun osallistuvilta, sillä osallistuminen oli vapaaehtoista, mikä oli kohderyhmälle tiedotettu. Haastatteluja toteuttaessani kertosin haastateltavalle sen, että hänen henkilökohtaisia tietojaan ei tule työhön. Tästä syystä en myöskään kerännyt kenenkään henkilötietoja, vaan annoin kaikille haastateltaville jo alussa koodin (Henkilö A, Henkilö B, jne.)

8.2 Tutkimuksen yleistettävyys

Haastetta tutkimuksen toteuttamiseen toi se, että kohderyhmäksi valikoitui loppujen lopuksi vain yhteen päiväryhmän toimintakautteen osallistuneet perheet. Haastateltavia oli siis yhteensä viisi henkilöä, jolloin pienen otannan vuoksi tutkimuksen tulokset eivät ole sellaisinaan yleistettävissä. Päiväryhmä Esikon toimintaan osallistuvien perheiden lähtökohdat ovat kuitenkin jossain määrin samanlaiset, joten toiset asiat saattavat pitää paikkansa myös muihin toimintakausiin osallistuvien kohdalla. Asiaan vaikuttavat silti monet muutkin seikat, joten tulosten paikkansa pitävyyttä muiden ryhmien kohdalla ei voi suoraan todeta.

Työni tarkoituksiksi olen määritellyt myös sen, että tutkimuksen kautta Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry saisi tietoa siitä, mitä kehityskohteita toiminnassa voisi olla. Vaikka tulokset eivät ole sellaisinaan yleistettävissä, päiväryhmätoimintaan valittavien osallistuvien perheiden lähtökohdat ovat kuitenkin melko samankaltaisia. Uskon kyllä, että tämän tutkimuksen tulokset ovat jossain määrin käyttökelpoisia ryhmätoiminnan kehitystarpeiden tunnistamisessa.

9 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN POHDINTA

9.1 Prosessin arviointi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi oli alussa tarkoitus toteuttaa siten, että haastattelut toteutettaisiin sekä syksyn että kevään päiväryhmäjaksoihin osallistuville vanhemmille, mutta tämä osoittautui ajallisesti ja käytännön syistä haastavaksi, joten tutkimuksen kohde-ryhmäksi valikoitui ainoastaan kevään 2015 päiväryhmäkauden osallistujat.

Mielestäni opinnäytetyöprosessista muodostui lopulta sujuva ja ehyt kokonaisuus. Osaltaan tähän vaikutti avoimuus työn laatijan ja työn tilaavan yksikön kesken. Haastateltaville annettulla avoimella informaatiolla oli varmasti myös suuri merkitys haastattelujen toteutumisessa. Työn toteuttamisen suunnittelulla ja erilaisten tilanteiden ennakkoinnilla ja niihin varautumisella oli varmasti myös suuri merkitys prosessin jatkuvuuden kannalta. Esimerkiksi tullessani kertomaan haastattelusta ja sen toteutumisesta asiakkaille minun oli jo mahdollista hieman ennakoida haastatteluun suostuvien äitien määrää. Ennakointi oli välttämätöntä pienen otannan vuoksi, jotta aineistoa olisi tarpeeksi ja tutkimukseni mahdollista toteuttaa.

Haastattelutilanteet onnistuivat kokonaisuudessaan hyvin ja jokaisen haastattelun aikana minulla oli mahdollisuus oppia uutta. Lisäkysymykset ja tarkentavat kysymykset muotoutuivat jokaisen haastateltavan kohdalla hieman erilaisiksi. Lisäkysymykset olivat tarpeellisia haastattelutilanteissa, jotta aineistoa oli mahdollista saada tarpeeksi. Haastattelukysymyksissä käytetty kieli koettiin osittain vaikeaselkoiseksi haastateltavien näkökulmasta, joten haastattelun termejä oli kevyesti määriteltävä haastattelun aikana.

Opinnäytetyöraporttia kirjoittaessani haastavaa oli mielestäni teoriaosuuden rajaaminen käsittelemään olennaisesti päiväryhmän tavoitteiden teemoja. Haastavaa oli myös arjen, perheen arkisten ongelmien sekä niiden ratkaisutapojen määrittäminen.

Laatiessani tutkimusraporttia pohdin prosessin eri vaiheita ja asioita; niitä jotka onnistuivat sellaisenaan ja niitä, jotka olisin voinut toteuttaa toisin. Esimerkiksi työn

aikataulutuksella ja eri työvaiheiden jaksotuksen suunnittelulla olisi ollut myönteinen vaikutus työn edistymiseen. Analyysin tekeminen oli myös lopulta melko haastavaa, sillä tarkastelin aineistoa melko yksityiskohtaisesti ja selittävällä otteella. Haasteena oli tarkastella aineistoa analyysivaiheessa siten, että tärkeimmät asiat ja kokonaisuudet tulisivat esiin. Analyysivaiheen jatkuessa ja jatkuessa nousi myös epätoivo työn määrästä ja kyseenalaistin monta kertaa oman näkökulmani ja osaamiseni suhteessa aineiston tarkasteluun.

Opinnäytetyöprosessi mahdollisti eri tutkimusvaiheiden jatkuvan tarkastelun sekä oman oppimisen arvioinnin. Opinnäytetyöprosessi muodostui jatkuvista oppimistilanteista, joista tärkeimpiä olivat tutkimuksen tarkoituksen pohtiminen, tutkimusmenetelmän valinta ja perustelu, haastattelutilanteiden valmistelu ja aineiston keruu sekä lopullisen aineiston analyysi ja johtopäätösten esittelemine. Tutkimusprosessin aikana opin erityisesti näiden vaiheiden kautta paljon siitä, mitä ammattikorkeakoulututkimuksen opinnäytetyön laajuiseen tutkimukseen kuuluu.

Nyt prosessin ollessa loppuvaiheessa, huomaan tarkastelevani eri prosessin vaiheita sekä onnistumisten että niiden tilanteiden kautta, joissa olisin voinut toimia toisin tai toteuttaa osiot eri tavalla. Opinnäytetyön alussa prosessin käynnistäminen tapahtui tutkimustehtävää aktiivisesti muotoillen ja rajaten. Yhteistyö työn tilaavan yksikön kanssa oli tiivistä, ja tutkimuslupa-anomus suunnitelmiseen hyväksyttiin ja opinnäytetyösopimus allekirjoitettiin hyvissä ajoin. Tässä vaiheessa tapahtui myös kohde-ryhmän lopullinen valinta. Valinta onnistui siinä mielessä, että haastatellessani syksyn 2014 ja kevään 2015 ryhmien sijaan vain kevään 2015 ryhmää, sain enemmän aikaa tarkastella ja määritellä tavoitteet sekä laatia huolella haastattelukysymykset olennaisiksi tutkimustehtävän kannalta.

Haastattelutilanteissa havaitsin johdattelevani haastateltavia enemmän kuin minun oli tarkoitus. Tämä ilmeni esimerkiksi siten, että kysyin lisäkysymyksiä johdattelevia kysymyksiä. Huomasin myös välillä kysyväni lisäkysymyksiä, jotka eivät oleellisesti liittyneet tutkimusongelmaan. Nämä ilmiöt olisin osaksi voinut välttää perehtymällä syvemmin haastattelutilanteita käsittelevään kirjallisuuteen sekä harjoittelemalla haastattelua etukäteen. Aineiston runsaus tuli ilmi litterointivaiheessa, mutta ei vai-

kuttanut selvästi haitallisesti tutkimusongelman selvittämiseen tai tutkimuksen luotettavuuteen.

Pyrin siis etukäteen antamaan mahdollisimman paljon informaatiota siten, että haastattelutilanne keskittyisi haastattelun teemoihin ja niiden puitteissa asiakkaiden kokemusten tarkasteluun. Sain kuitenkin huomata, että todellisuudessa ihmisten välisiä vuorovaikutustilanteita, jollaisia haastattelutilanteet ovat, ei voi etukäteen suunnitella täysin valmiiksi. Vuorovaikutustilanne kahden ihmisen välillä elää jatkuvasti, vaikka siihen kuinka valmistuisi etukäteen.

Tutkimuksen analyysistä muodostui lopulta toimiva kokonaisuus, vaikka kohderyhmän määrä jäi osanottajamäärältään alkuperäistä suunnitelmaa vähäisemmäksi. Positiivista on se, että kaikki kyseisellä toimintakaudella ryhmään osallistuneet äidit suostuivat haastatteluun.

Jos nyt toteuttaisin tämän saman tutkimuksen, lähtökohdat sen tekemiselle olisivat melko toisenlaiset. Ensinnäkin aikataulutuksen suhteen olisin tarkempi, sillä tutkimuksen eri osioiden vaatima aika olisi tarkemmin tiedossa. Tutkimuksen toteutuksen suhteen olisin viisaampi siinä mielessä, että valmistautuisin haastatteluihin enemmän esimerkiksi teorian tietoon tutustumalla sekä testaamalla ja hiomalla haastattelukysymyksiä mahdollisimman toimiviksi. Haastattelutilanteissa pyrkisin olemaan neutraalimpi ja vahvemmin tietoinen omasta olemuksestani. Tutkimuksen otantaa kasvattaisin järjestämällä työn aikataulutusta siten, että tutkimukseen olisi mahdollista haastatella vähintään kahteen toimintakauteen osallistuvia perheitä. Aineiston analysoinnin suunnitteluun käyttäisin enemmän aikaa. Isomman otannan kanssa analysointivaihe vaatisi myös samalla työotteella toteutettuna paljon enemmän aikaa, intressejä ja keskittymisen suuntaamista tutkimustehtävän kannalta oleellisiin asioihin. Monisyisempää tai laajempaa haastattelulomaketta käytettäessä analyysia ei olisi mahdollista välttämättä toteuttaa siten, miten se tässä tutkimuksessa toteutettiin.

9.2 Jatkotutkimusehdotukset

Päiväryhmä Esikon toiminnan tarkasteleminen opinnäytetyöprosessin kautta oli mielenkiintoista ja antoisaa. Oma tutkimukseni rajautui sellaiseksi, kuin se on tässä raportissa kerrottu. Toimintaa olisi kuitenkin mahdollista tutkia monista muistakin näkökulmista. Mahdollista työ olisi toteuttaa esimerkiksi tarkastelemalla avopalveluohjaajien näkökulmaa siitä, miten tavoitteet ovat toteutuneet. Tai tutkia voisi esimerkiksi Porin ensi- ja turvakotiyhdistyksen tavoitteiden sijasta lähettävän tahon, rahoittajan tai perheiden tavoitteiden toteutumista. Aiheeseen liittyvän tutkimuksen voisi myös toteuttaa tarkastelemalla usean Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksen toteuttamaa päivätoimintaa.

Päiväryhmätoimintaan vaikuttaa tavoitteiden lisäksi myös monta muuta asiaa, esimerkiksi ryhmädynamiikan tutkiminen jollakin tavalla voisi olla mielenkiintoista.

LÄHTEET

- Aalto, S & Ruisniemi, S. 2015. Avopalveluohjaajat, Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Pori. Esikon päiväryhmän esittely Pohjois-Porin neuvolassa 26.3.2015.
- Antikainen, I. 2007. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa A. Armanto & P. Koistinen (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi
- Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut. 2015. Viitattu 27.7.2015. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino, 19–20
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY, 45–47.
- Kristeri, I. 1999. Näe minut – vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki: Karasana, 69–71.
- Kristeri, I. 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy, 22–24.
- Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – Kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa T. Laatikainen (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 18–19. Viitattu 3.11.2015. <http://www.aspasaatio.fi/>
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena – Opas vanhemmille. 2004. Helsinki: Sosiaali – ja terveysministeriö. Sosiaali – ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Viitattu 25.10.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504227303>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Vanhempainnetti: Varhainen vuorovaikutus. Viitattu 23.9.2015. <http://www.mll.fi/>
- Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Vanhempainnetti: Vanhemmuus ja kasvat. Viitattu 24.9.2015. <http://www.mll.fi/>
- Marttunen, M. 2015. Kansanterveyslaitoksen tiedotuslehti 9/2015. Riittävän hyvä vanhemmuus, 5. Viitattu 28.7. <http://www.julkari.fi/handle/10024/102059>
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.
- Pirttilahti, R. Ranta, R. 2009. Lapsiperheille tarkoitettu vertaistukitoiminta vanhempien kokemana. AMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.3.2015. <https://www.theseus.fi/handle/10024/3338>
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy, 25–27.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön soveluksiin. Lääketieteellinen Aikauskirja Duodecim 2004;120(15). Viitattu 30.10.2015. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo94437.pdf>

Syrjäläinen, E., Eronen, A., Värri, V. 2007. Johdanto. Teoksessa E. Syrjäläinen, A. Eronen & V. Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 7-8.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 27.10.2015.
<https://www.thl.fi/fi/>

Vuosikertomus 2014. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry. Viitattu 12.9.2015.

TEEMAHAASTattelun Kysymykset

I. ARKI

1. Mitä arki on, mitä asioita teidän perheenne arkeen kuuluu?
2. Kuinka hyvin seuraavat päivittäiset rutiinit sujuivat ennen päiväryhmää?
(Asteikolla 1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin sujuvasti)
Nukkuminen
Syöminen
Ulkoilu
Leikkiminen
3. Miten aiemmin mainitut rutiinit sujuvat tällä hetkellä?
(Asteikolla 1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin sujuvasti)
4. Kuinka toiveikas olit tulevaisuuden suhteen ennen ryhmää?
(1-5, 1= en lainkaan toiveikas, 5=erittäin toiveikas)
5. Kuinka toiveikas olet nyt?
(1-5, 1= en lainkaan toiveikas, 5=erittäin toiveikas)
6. Kuinka hyvin suoriuduit mielestäsi arjen ongelmatilanteista ennen päiväryhmää?
(1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin vahvasti)
7. Kuinka hyvin suoriudut arjen ongelmatilanteista tällä hetkellä?
(1-5, 1=erittäin heikosti, 5=erittäin vahvasti)
8. Toivotko tulevaisuudessa lisää apua ja tukea johonkin asiaan?

II. VANHEMMUUDEN VOIMAVARAT

9. Läheisten ihmisten määrä ennen ryhmää (*luku*)
10. Läheisten ihmisten määrä nyt (*luku*)
11. Kuinka usein koit pystyväsi jakamaan vanhemmuutta ennen ryhmää?
(1-5, 1=en lainkaan, 5=jatkuvasti)
12. Kuinka usein pystyt jakamaan vanhemmuutta tällä hetkellä?
(1-5, 1=en lainkaan, 5=jatkuvasti)

13. Kuinka uupuneeksi koit itsesi ennen ryhmää?
(1-5, 1=en lainkaan uupuneeksi, 5=erittäin uupuneeksi)
14. Kuinka uupuneeksi tunnet itsesi nyt?
(1-5, 1=en lainkaan uupuneeksi, 5=erittäin uupuneeksi)
15. Osallistuttuasi ryhmän toimintaan, mitä vertaistuki merkitsee sinulle?
16. Mitä muutoksia päiväryhmä on tuonut perheenne elämään?

III. LAPSEN JA VANHEMMAN VUOROVAIKUTUS

17. Miten paljon rutiinit ohjasivat arkeanne ennen ryhmää?
(1-5, 1=eivät lainkaan, 5=erittäin paljon)
18. Miten paljon rutiinit ohjaavat arkeanne nyt?
(1-5, 1=eivät lainkaan, 5=erittäin paljon)
19. Mitkä rutiinit ovat lisääntyneet tai vahvistuneet?
20. Miten sujuvaksi arvioit vuorovaikutusta lapsesi ja sinun välillä ennen ryhmää?
(1-5, 1=ei lainkaan sujuvaa, 5=erittäin sujuvaa)
21. Miten sujuvaksi arvioit vuorovaikutustanne tällä hetkellä?
(1-5, 1=ei lainkaan sujuvaa, 5=erittäin sujuvaa)
22. Jutteletko lapsellesi? Kuinka tärkeää se mielestäsi on?
(asteikolla 1-5, 1=ei lainkaan tärkeää, 5=todella tärkeää)

IV. LAPSEN IÄNMUKAINEN KEHITYS

23. Miten kiinnostunut lapsesi oli tutkimaan ympäristöään ennen ryhmää?
(1-5, 1=ei lainkaan kiinnostunut, 5=erittäin kiinnostunut)
24. Miten kiinnostunut lapsesi on ympäristön tutkimisesta nyt?
(1-5, 1=ei lainkaan kiinnostunut, 5=erittäin kiinnostunut)
25. Kuinka suureksi arvioisit ennen päiväryhmää tietoasi siitä, mitä alle kouluikäisen lapsen kehitykseen kuuluu eri ikävaiheissa?
(1-5, 1=suppea tietopohja, 5=laaja tietopohja)
26. Entä miten suureksi arvioisit tällä hetkellä tietoasi siitä, mitä alle kouluikäisen lapsen kehitykseen kuuluu eri ikävaiheissa?
(1-5, 1=suppea tietopohja, 5=laaja tietopohja)

27. Mitkä asiat, joita päiväryhmässä on kerrottu, ovat olleet sinulle uusia lapsen kehitykseen liittyen?
28. Onko päiväryhmässä mielestäsi tuettu tarpeeksi juuri sinun lapsesi yksilöllistä kehitystä?
29. Jos on, miten lapsesi yksilöllistä kehitystä on tuettu?
30. Onko jokin tekeminen lapsesi kanssa lisääntynyt ryhmässä olon aikana?

V. LOPUKSI

Mikä on mieluisinta vanhempana olemisessa?

Mikä on sinun suosikkirutiinisi perheenne arkipäivässä?

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Haen Porin ensi- ja turvakotiyhdistys RY:ltä tutkimuslupaa Satakunnan ammattikorkeakoululle tuotettavaa opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyöni aihe on Porin Esikon päiväryhmätoiminnan määrittelemien tavoitteiden toteutumisen tutkiminen asiakkaiden näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä käytän haastattelua. Tutkimus toteutetaan käytännössä siten, että haastattelen henkilökohtaisesti ryhmään osallistuvia vanhempia, jolloin saadaan esiin heidän näkökulmansa tavoitteiden toteutumisesta. Haastattelun (teemahaastattelu, jäsennelty haastattelu) tarkempi määrittely tulee ajankohtaiseksi syvällisemmän perehtymisen jälkeen ja työn edetessä.

Pyrin tuottamaan Porin ensi- ja turvakotiyhdistykselle tutkimuksen, josta sille olisi hyötyä päiväryhmätoiminnan jatkoa ja kehitystä ajatellen.

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaalialaa ja vaihtoehtoisina ammattiopintoinani opiskelen sosiaalipedagogista lapsi- ja nuorisotyötä. Olen aloittanut sosiaalialan opinnot vuonna 2011 Opinnäytetyöni ohjaavana opettajana toimii Ari Alvajärvi.

Lisätietoa ja muun muassa salassapitovelvollisuus löytyvät liitteenä olevasta opinnäytetyön tutkimussuunnitelmasta, jonka ohjaava opettajani on hyväksynyt toimitettavaksi Porin ensi - ja turvakotiyhdistys RY:lle.

Porissa 19.11.2014

Sanna Pirhonen

PORIN ENSI- JA
TURVAKOTI-
YHDISTYS RY

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry
Tiilimäentie 2
28500 Pori
puh. 02 - 633 3850

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n johtokunta myöntää Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijalle Sanna Pirhoselle tutkimusluvan koskien hänen opinnäytetyöhönsä liittyvää tutkimusta yhdistyksen päiväryhmätoiminnassa.

Lupa myönnetään tutkimuksen suorittamiseen opinnäytetyön tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Porissa 20.11.2014

Raija Parkkali
puheenjohtaja

Arja Saarinen
toiminnanjohtaja

